

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY RYKI NA
LATA 2018-2021 Z PERSPEKTYWĄ DO 2025 ROKU**

Ryki, 2018 rok

**Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata
2018-2021 z perspektywą do 2025 roku został opracowany na zlecenie Gminy Ryki przez Eko Usługi
K.B. ul. Wileńska 2E/9, 20 - 603 Lublin, tel. 81 534 26 62 ekouslugi.eu, biuro@eumaak.pl**

**Autorzy opracowania składają podziękowania za współpracę wszystkim, którzy pomogli
w uzyskaniu informacji niezbędnych do wykonania Programu.**

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp	5
2.	Wykaz skrótów	7
3.	Streszczenie	8
4.	Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne programu.....	10
4.1.	Uwarunkowania zewnętrzne	11
4.1.1.	Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 r. ...	11
4.1.2.	Polityka energetyczna Polski do 2030 roku	12
4.1.3.	Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020 (z perspektywą do 2030) ...	12
4.1.4.	Strategia Rozwoju Kraju 2020.....	13
4.1.5.	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.).....	14
4.1.6.	Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2016–2019 z perspektywą do roku 2023	14
4.1.7.	Plan gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2017.....	16
4.2.	Uwarunkowania wewnętrzne	17
4.2.1.	Lokalna Strategia Rozwoju Gminy Ryki na lata 2016 – 2022.....	17
	Obszar strategiczny I. Zrównoważona i innowacyjna gospodarka	17
	Cel strategiczny 1.3. Poprawa dostępności do infrastruktury technicznej	17
	Obszar strategiczny II Zasoby naturalne i kulturowe.....	17
	Cel strategiczny 2.1. Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych	17
4.2.2.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ryki.....	18
4.2.3.	„Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Ryki na lata 2011-2032”,	19
5.	Charakterystyka gminy z oceną stanu środowiska	19
5.1.	Informacje ogólne	19
5.2.	Infrastruktura	20
5.2.1.	Infrastruktura komunikacyjna	20
5.2.2.	Gospodarka wodna.....	21
5.2.3.	Gospodarka ściekowa	25
5.2.4.	Zaopatrzenie w gaz	27
5.2.5.	Gospodarka odpadami	27
5.2.6.	Pola elektromagnetyczne	29
5.2.7.	Sektor gospodarczy.....	29
5.3.	Walory środowiskowe	30
5.3.1.	Budowa geologiczna i morfologiczna	30
5.3.2.	Wydobycie kopalin	31
5.3.3.	Jakość gleb	34
5.3.4.	Charakterystyka roślin	35
5.3.5.	Charakterystyka zwierząt	37
5.3.6.	Obszary objęte ochroną przyrody	38

5.3.7.	Zabytki	40
5.3.8.	Wody podziemne i powierzchniowe	43
5.3.9.	Jakość powietrza atmosferycznego	48
5.3.10.	Jakość klimatu akustycznego	49
5.4.	Główne problemy środowiskowe	50
6.	Analiza SWOT dla obszarów przyszłej interwencji	51
7.	Cele Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki, zadania i ich finansowanie	54
7.1.	Zagadnienia horyzontalne	55
7.2.	Kierunki działań w poszczególnych obszarach interwencji	55
7.2.1.	Ochrona klimatu i jakości powietrza	55
7.2.2.	Zagrożenia hałasem	57
7.2.3.	Pola elektromagnetyczne	57
7.2.4.	Gospodarowanie wodami	58
7.2.5.	Gospodarka wodno - ściekowa	59
7.2.6.	Zasoby geologiczne	60
7.2.7.	Gleby	60
7.2.8.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	61
7.2.9.	Zasoby przyrodnicze	62
7.3.	Harmonogram zadań szczegółowych do realizacji wyznaczonych celów	64
8.	System realizacji programu ochrony środowiska	76
8.1.	Uczestnicy Programu	76
8.2.	Zarządzanie programem i sprawozdawczość	76
8.3.	Monitorowanie wdrażania Programu	77
8.4.	Finansowanie realizacji programu	79
8.4.1.	Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	79
8.4.2.	Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019	80
8.4.3.	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 - 2020	81
8.4.4.	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020	82

1. Wstęp

Celem głównym Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018-2021 z perspektywą do 2025 roku jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego gminy oraz harmonizacja rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych.

Program Ochrony Środowiska został opracowany zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r., poz. 799) oraz na podstawie Wytycznych Ministerstwa Środowiska do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska (Warszawa, 2015 r.). Przy sporządzaniu Programu uwzględniono również zapisy dokumentów strategicznych wyższego szczebla - wojewódzkich i krajowych.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki stanowi podstawowe narzędzie realizacji polityki ekologicznej państwa na poziomie gminy w latach 2018-2021 z uwzględnieniem perspektywy do 2025 roku. Program określa cele wyznaczone do realizacji w najbliższych latach, rodzaj i harmonogram zadań proekologicznych oraz działania niezbędne do osiągnięcia założonych celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i szacowane nakłady finansowe.

Niniejszy dokument zawiera informacje obejmujące:

- uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne Programu,
- ocenę stanu środowiska,
- charakterystykę głównych problemów środowiskowych,
- prognozowane zmiany stanu środowiska,
- główne cele, kierunki działań i plan zamierzeń na okres 2018 – 2021,
- system realizacji programu ochrony środowiska.

Głównym założeniem przy tworzeniu Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki była poprawa stanu środowiska naturalnego, infrastruktury technicznej, efektywne zarządzanie zasobami środowiska oraz zapewnienie skutecznych mechanizmów chroniących poszczególne elementy środowiska przed degradacją.

Opracowanie POŚ pozwala na przeanalizowanie zmian, jakie zaszły w środowisku przyrodniczym na terenie gminy oraz wskazanie działań, których realizacja przyczyni się do zwiększenia ochrony środowiska.

Burmistrz zobowiązany jest do zapewnienia możliwości udziału społeczeństwa w opiniowaniu projektu Programu Ochrony Środowiska na zasadach określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2018 roku, poz. 2081)

Informacje niezbędne do realizacji Programu zebrano na podstawie danych uzyskanych od poszczególnych osób, instytucji i źródeł:

- Urząd Miasta Ryki,
- Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie,
- Centrum Informacji o Środowisku,
- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Rykach,
- dokumenty planistyczne i prawo miejscowe,
- <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/>.

2. Wykaz skrótów

Objaśnienie skrótów stosowanych w treści Programu:

GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GUS	Główny Urząd Statystyczny
GZWP	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
JCWP J	Jednolita Część Wód Powierzchniowych
JCWPd	Jednolita Część Wód Podziemnych
KP PSP	Komenda Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej
KZGW	Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OZE	Odnawialne Źródła Energii
PEM	promieniowanie elektromagnetyczne
POIiŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
POŚ	Program Ochrony Środowiska
PROW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
PSZOK	Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych
RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RPO WL	Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Lubelskiego
SRK	Strategia Rozwoju Kraju
URE	Urząd Regulacji Energetyki
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WPGO	Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami
PGKiM	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Rykach
bd	brak danych

3. Streszczenie

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018-2021 z perspektywą do 2025 roku został opracowany zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2018 r., poz. 799) oraz na podstawie Wytycznych Ministerstwa Środowiska do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska (Warszawa, 2015 r.).

Głównym założeniem przy tworzeniu Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki jest poprawa stanu środowiska naturalnego, infrastruktury technicznej, efektywne zarządzanie zasobami środowiska oraz zapewnienie skutecznych mechanizmów chroniących poszczególne elementy środowiska przed degradacją. Niniejszy Program określa cele i priorytety wyznaczone do realizacji w najbliższych latach, rodzaj i harmonogram zadań oraz drogi niezbędne do osiągnięcia założonych celów, a także szacowane środki finansowe. Program ochrony środowiska stanowi podstawowe narzędzie prowadzenia polityki ekologicznej państwa na terenie gmin.

Ustalenia niniejszego dokumentu są zgodne z zapisami wyższego szczebla, w tym Polityki Ekologicznej Państwa oraz Programu Ochrony Środowiska dla województwa lubelskiego.

W opracowaniu zawarto opis aktualnego stanu środowiska przyrodniczego na terenie gminy oraz infrastruktury technicznej ze wskazaniem istniejących problemów. Dokonano również analizy SWOT dla 10 obszarów.

Cele wyznaczone do realizacji w ramach obszarów środowiska:

1. Ochrona klimatu i jakości powietrza - Poprawa jakości powietrza do osiągnięcia poziomów wymaganych przepisami prawa, spełnianie standardów emisyjnych z instalacji oraz promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
2. Zagrożenia hałasem - Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców gminy ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza emitowanym przez środki transportu drogowego.
3. Pola elektromagnetyczne - Stała kontrola potencjalnych źródeł pól elektromagnetycznych.
4. Gospodarowanie wodami - Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz zapewnienie skutecznej ochrony przed powodzią i suszą.

5. Gospodarka wodno-ściekowa - Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych.
6. Zasoby geologiczne - Optymalizacja wykorzystania zasobów kopalin oraz ograniczenie presji na środowisko w trakcie prowadzenia geologicznych prac poszukiwawczych i rozpoznawczych oraz w trakcie eksploatacji złóż kopalin.
7. Gleby - Ochrona gleb na terenach rolnych i leśnych oraz ograniczenie negatywnego oddziaływania procesów gospodarczych na środowisko glebowe.
8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów - Ograniczenie ilości odpadów kierowanych do składowania, zwiększenie poziomu recyklingu odpadów i przygotowania do ponownego użycia oraz zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie.
9. Zasoby przyrodnicze - Zachowanie i wzmocnienie różnorodności biologicznej i krajobrazowej gminy, a także rozwój trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.

Wyżej wymienionym celom podporządkowane zostały kierunki działań.

Dla każdego kierunku utworzony został harmonogram realizacji zadań szczegółowych. Zawiera on wykaz zadań własnych gminy oraz zadań monitorowanych, które mogą być realizowane bez zaangażowania środków finansowych gminy. Harmonogram określa terminy i jednostki odpowiedzialne za realizację zadań szczegółowych oraz planowane szacunkowe koszty przedsięwzięć.

Planowane do realizacji zadania obejmują głównie: rozbudowę i modernizację sieci drogowej, wodociągowej i kanalizacyjnej, ograniczenie niskiej emisji oraz działania edukacyjne skierowane do różnych grup odbiorców. Gmina będzie również wykonywała zadania z zakresu ochrony środowiska wchodzące w skład jej bieżących obowiązków.

Oczekiwanym efektem realizacji zadań określonych w niniejszym dokumencie jest poprawa stanu jakości poszczególnych elementów środowiska naturalnego na terenie gminy, a tym samym zwiększenia atrakcyjności gminy Ryki oraz polepszenie warunków życia i zdrowia mieszkańców.

Zgodnie z art. 18, ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska z wykonania programów organ wykonawczy województwa, powiatu i gminy sporządza, co 2 lata raporty, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

4. Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne programu

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2018, poz. 799) polityka ochrony środowiska jest prowadzona na podstawie strategii rozwoju, programów i dokumentów programowych, o których mowa w ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2018 r. poz. 1307). Polityka ochrony środowiska jest prowadzona również za pomocą wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska.

Założenia wyjściowe do opracowania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018–2021 wynikają z:

- uwarunkowań zewnętrznych dotyczących dokumentów strategicznych na poziomie krajowym i regionalnym,
- uwarunkowań wewnętrznych, wynikających z zamierzeń rozwojowych determinujących przyszły kształt środowiskowo-przestrzenny oraz gospodarczo-społeczny gminy.

Analiza uwarunkowań stanowiła podstawę do strategii działań w zakresie ochrony środowiska. W Programie odwołano się do dokumentów strategicznych opracowanych na szczeblu krajowym i wojewódzkim, takich jak:

- Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 r.,
- Polityka energetyczna Polski do 2030 roku,
- Krajowy Program Ochrony Powietrza do 2020 r.,
- Strategia Rozwoju Kraju 2020,
- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020,
- Program Ochrony Środowiska województwa lubelskiego na lata 2016–2019 z perspektywą do roku 2023,
- Plan Gospodarki Odpadami województwa lubelskiego 2017.

Podstawowe uwarunkowanie wewnętrzne stanowią:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Ryki,
- Lokalna strategia rozwoju gminy Ryki na lata 2016 – 2022,
- Program Ochrony Środowiska dla gminy Ryki na lata 2010 – 2013 z perspektywą do 2017 r.

- „Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Ryki na lata 2011-2032”.

4.1. Uwarunkowania zewnętrzne

4.1.1. Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko perspektywa do 2020 r.

Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko jest jedną z 9 strategii ujętych w Strategii Rozwoju Kraju 2020.

Celem głównym Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną gospodarkę. Cel ten będzie realizowany poprzez cele szczegółowe i następujące kierunki interwencji:

1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska:
 - racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin,
 - gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody,
 - zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna,
 - uporządkowanie zarządzania przestrzenią.
2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię:
 - lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii,
 - poprawa efektywności energetycznej,
 - zapewnienie bezpieczeństwa dostaw importowanych surowców energetycznych,
 - modernizacja sektora elektroenergetyki zawodowej, w tym przygotowanie do wprowadzenia energetyki jądrowej,
 - rozwój konkurencji na rynkach paliw i energii oraz umacnianie pozycji odbiorcy,
 - wzrost znaczenia rozproszonych odnawialnych źródeł energii,
 - rozwój energetyki na obszarach podmiejskich i wiejskich.

3. Poprawa stanu środowiska:

- zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki,
- racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne,
- ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki,
- wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych,
- promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy.

4.1.2. Polityka energetyczna Polski do 2030 roku

Polityka energetyczna Polski do 2030 roku przedstawia strategię państwa w zakresie energetyki. Podstawowe kierunki polskiej polityki energetycznej to:

- poprawa efektywności energetycznej,
- wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii,
- dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej,
- rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw,
- rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii,
- ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko.

Realizacja przyjętej polityki energetycznej ma prowadzić do wzrostu bezpieczeństwa energetycznego kraju przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju.

4.1.3. Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020 (z perspektywą do 2030)

Krajowy Program Ochrony Powietrza do roku 2020 (z perspektywą do 2030) jest dokumentem strategicznym, wyznaczającym cele i kierunki działań, jakie powinny być uwzględnione w programach ochrony powietrza, w celu poprawy jakości powietrza w Polsce do poziomu niepowodującego negatywnych skutków zdrowotnych oraz zapewniających odpowiednie warunki życia. Kierunkami działań prowadzącymi do osiągnięcia i dotrzymania co najmniej standardów jakości powietrza określonych w prawodawstwie unijnym oraz krajowym są:

- podniesienie rangi zagadnienia poprawy jakości powietrza przez skonsolidowanie działań na szczeblu krajowym oraz powołanie partnerstwa na rzecz poprawy jakości powietrza,
- stworzenie ram prawnych sprzyjających realizacji efektywnych działań mających na celu poprawę jakości powietrza,
- włączanie społeczeństwa w działania na rzecz poprawy jakości powietrza poprzez zwiększenie świadomości społecznej oraz tworzenie trwałych platform dialogu z organizacjami społecznymi,
- rozwój i rozpowszechnienie technologii sprzyjających poprawie jakości powietrza,
- rozwój mechanizmów kontrolowania źródeł niskiej emisji,
- upowszechnienie mechanizmów finansowych sprzyjających poprawie jakości powietrza.

4.1.4. Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (SRK) to główna strategia rozwojowa Polski do 2020 roku. Wskazuje najważniejsze zadania państwa, które należy zrealizować w najbliższych latach, by przyspieszyć rozwój Polski, oraz orientacyjny harmonogram i sposób finansowania zaplanowanych działań. SRK jest częścią systemu zarządzania krajem.

W ramach Strategii wskazano trzy główne obszary strategiczne, wokół których koncentrować się będą cele realizacyjne i działania rozwojowe:

- I. Sprawne i efektywne państwo.
- II. Konkurencyjna gospodarka.
- III. Spójność społeczna i gospodarcza.

W ramach obszaru II. Konkurencyjna gospodarka wyznaczono cel: Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko. Priorytetowe kierunki interwencji wyznaczone w ramach ww. celu to:

- Racjonalne gospodarowanie zasobami,
- Poprawa efektywności energetycznej,
- Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii,
- Poprawa stanu środowiska,
- Adaptacja do zmian klimatu.

4.1.5. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do 2030 r.) przedstawia 8 procesów rozwojowych, które stanowią wizję Strategii:

- przyspieszenie przemian strukturalnych, w tym zmniejszenie skali zatrudnienia w rolnictwie,
- zastąpienie modelu rozwoju tradycyjnego, modelem selektywnym opartym na specjalizacjach i innowacjach,
- przyspieszenie rozwoju najważniejszych miast regionu,
- poprawa społecznej i gospodarczej atrakcyjności regionu,
- poprawa jakości bazy turystycznej regionu,
- zbudowanie poczucia wspólnoty i tożsamości regionalnej,
- zmniejszenie dystansu województwa lubelskiego do wyżej rozwiniętych regionów Polski,
- stosunkowo łatwe przejście przez światowy kryzys gospodarczy.

Strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego do 2020 z perspektywą do 2030 r. zostały określone następująco:

- wzmocnianie urbanizmu regionu,
- restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich,
- selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności,
- funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu.

4.1.6. Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2016–2019 z perspektywą do roku 2023

Celem strategicznym Polityki ekologicznej województwa lubelskiego, określonej w Programie Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2016–2019 z perspektywą do roku 2023 jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego województwa (mieszkańców, zasobów przyrodniczych i infrastruktury społecznej) oraz harmonizacja rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych.

Cel strategiczny będzie realizowany poprzez działania prowadzone w 10 obszarach przyszłej interwencji, na które składają się: ochrona klimatu i jakości powietrza, zagrożenia hałasem, pola elektromagnetyczne, gospodarowanie wodami, gospodarka wodno-ściekowa, zasoby geologiczne, gleby, gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, zasoby przyrodnicze, zagrożenia poważnymi awariami. W ramach ww. obszarów realizowana będzie edukacja społeczeństwa.

Wyznaczone cele realizacyjne w poszczególnych obszarach zakładają:

- poprawę jakości powietrza do osiągnięcia poziomów wymaganych przepisami prawa, spełnianie standardów emisyjnych z instalacji oraz promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii,
- zmniejszenie zagrożenia mieszkańców województwa ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza emitowanym przez środki transportu drogowego,
- stałą kontrolę potencjalnych źródeł pól elektromagnetycznych,
- osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych województwa,
- zapewnienie skutecznej ochrony przed powodzią i suszą,
- osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych województwa,
- optymalizację wykorzystania zasobów kopalin oraz ograniczenie presji na środowisko w trakcie prowadzenia geologicznych prac poszukiwawczych i rozpoznawczych oraz w trakcie eksploatacji złóż kopalin,
- ochronę gleb na terenach rolnych i leśnych, ograniczenie negatywnego oddziaływania procesów gospodarczych na środowisko glebowe oraz zwiększenie skali rekultywacji terenów zdegradowanych,
- ograniczenie ilości odpadów kierowanych do składowania, zwiększenie poziomu recyklingu odpadów i przygotowania do ponownego użycia, zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie,
- zachowanie i wzmocnienie różnorodności biologicznej i krajobrazowej województwa,
- rozwój trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej,
- wdrożenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody,

- ograniczanie skutków poważnych awarii przemysłowych dla ludzi i środowiska.

4.1.7. Plan gospodarki odpadami dla województwa lubelskiego 2017

W gospodarce odpadami w obszarze województwa na lata 2012–2023 przyjęto następujące cele główne:

- zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska,
- zmniejszenie ilości odpadów ulegających biodegradacji unieszkodliwianych przez składowanie,
- zwiększenie ilości zbieranych selektywnie odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych,
- wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów.

Cele szczegółowe zakładały:

- objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkich mieszkańców najpóźniej do 1 lipca 2013 roku,
- objęcie wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów najpóźniej do 2015 roku,
- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji unieszkodliwianych przez składowanie. W stosunku do ilości tych odpadów biodegradowalnych wytworzonych w województwie lubelskim w roku 1995, dopuszcza się do składowania nie więcej niż 35 %, odpadów ulegających biodegradacji do dnia 16 lipca 2020 r.,
- przygotowanie do ponownego użycia surowców przynajmniej, takich jak papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych i w miarę możliwości odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych na poziomie minimum 50 % ich masy do końca 2020 roku,
- wydzielenie odpadów wielkogabarytowych ze strumienia odpadów komunalnych i poddanie procesom odzysku i unieszkodliwiania. Zakłada się następujący rozwój systemu selektywnego gromadzenia odpadów wielkogabarytowych i uzyskanie poziomu odzysku 95 % do 2020 roku.

- przygotowanie do ponownego użycia, recyklingu oraz innych form odzysku materiałów budowlanych i rozbiórkowych. Przewiduje się osiągnięcie poziomu odzysku odpadów budowlanych i rozbiórkowych - 70 % do 2020 roku,
- wydzielenie odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych i poddanie ich procesom unieszkodliwiania. Przewiduje się osiągnięcie poziomu selektywnego gromadzenia odpadów niebezpiecznych na terenie gmin celem ich przekazania do centralnych obiektów unieszkodliwiania - 95 % do 2020 roku.

4.2. Uwarunkowania wewnętrzne

4.2.1. Lokalna Strategia Rozwoju Gminy Ryki na lata 2016 – 2022.

Lokalna Strategia Rozwoju gminy Ryki na lata 2016 -2022 wyznacza następujące obszary i cele strategiczne:

- Obszar strategiczny: Zrównoważona i innowacyjna gospodarka
 - Cel strategiczny: Poprawa dostępności do infrastruktury technicznej

Istotną potrzebą w rozwoju Gminy jest sukcesywna modernizacja infrastruktury technicznej. W ramach realizacji powyższego celu strategicznego Gmina powinna podjąć działania z zakresu poprawy stanu infrastruktury technicznej, obejmujące modernizację dróg, sieci wodno-kanalizacyjnej, sieci energetyczne, sieci gazownicze oraz rozbudowę sieci internetowej szerokopasmowej wraz z towarzyszącą im infrastrukturą oraz innymi obiektami techniki budowlanej.

- Obszar strategiczny: Zasoby naturalne i kulturowe
 - Cel strategiczny: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych

Gmina Ryki powinna wzmocnić i wykorzystać posiadane zasoby przyrodnicze, które w efekcie pozwolą poprawić wizerunek Gminy i wpłynąć na rozwój innych sektorów, np. wypromowanie Gminy jako ośrodka turystyki kwalifikowanej, również o znaczeniu ponadlokalnym.

Gmina również powinna podjąć działania na rzecz przedsięwzięć skierowanych na promowanie odnawialnych źródeł energii oraz promowanie proekologicznych inicjatyw. Ponadto wysokie walory środowiska sprzyjają prowadzeniu i rozwojowi ekologicznego rolnictwa, co jest jednym z celów rozwojowych Gminy Ryki.

Cel strategiczny związany z zachowaniem i ochroną wartości przyrodniczych będzie realizowany przez dwa cele operacyjne:

Cel operacyjny: Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

Cel operacyjny: Gospodarowanie zasobami naturalnymi

4.2.2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Ryki

Cele oraz główne kierunki rozwoju gminy Ryki: w odniesieniu do kształtowania oraz ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu to:

1. W zakresie kształtowania i wzmocnienia systemów powiązań przyrodniczych:
 - utrzymanie obecnego stanu zagospodarowania na obszarach węzłów i korytarzy ekologicznych,
 - ograniczanie lokalizacji inwestycji gospodarczych na obszarach korytarzy i węzłów ekologicznych, jak również w ich bezpośrednim sąsiedztwie;
2. W zakresie zachowania istniejącej wielkości i jakości zasobów środowiska przyrodniczego przy racjonalizacji jego wykorzystania:
 - zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska oraz likwidacja lub minimalizacja istniejących źródeł zanieczyszczeń,
 - rozszerzenie zakresu ochrony prawnej poprzez wprowadzenie użytków ekologicznych (w okolicach miejscowości Nowiny -Rososz oraz przy Lesie Oszczywilskim) i zespołu przyrodniczo-krajobrazowego "Brusów".
 - utrzymanie rolniczego wykorzystania wartościowych kompleksów glebowych poprzez wyłączenie rolniczej przestrzeni produkcyjnej z zabudowy;
3. W zakresie zwiększenia lesistości:
 - zalesianie terenów wyznaczonych granicą polno-leśną,
 - wprowadzenie nowych zalesień na obszarach projektowanych granic polnoleśnych oraz na niskich klasach bonitacyjnych gleb (V i VI),
 - racjonalna gospodarka leśna, przede wszystkim na obszarach lasów prywatnych;
4. W zakresie zachowania obecnej struktury krajobrazu rolniczego:
 - zachowanie i zwiększenie liczby istniejących śródpolnych oczek wodnych oraz kęp zadrzewień i zakrzewień,

- zachowanie i poprawa stanu obszarów podmokłych, bagien i trwałych użytków zielonych,
- przy przewidywanej komasacji gruntów rolnych zachowanie drzew śródpolnych, miedz i trwałej pokrywy roślinnej.

4.2.3. „Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Ryki na lata 2011-2032”,

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Ryki na lata 2011–2032 przedstawia informacje o ilości zinwentaryzowanego azbestu na terenie gminy oraz wskazuje zadanie służące realizacji celu nadrzędnego, jakim jest wyeliminowanie spowodowanych azbestem negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców gminy oraz likwidacja oddziaływania azbestu na środowisko.

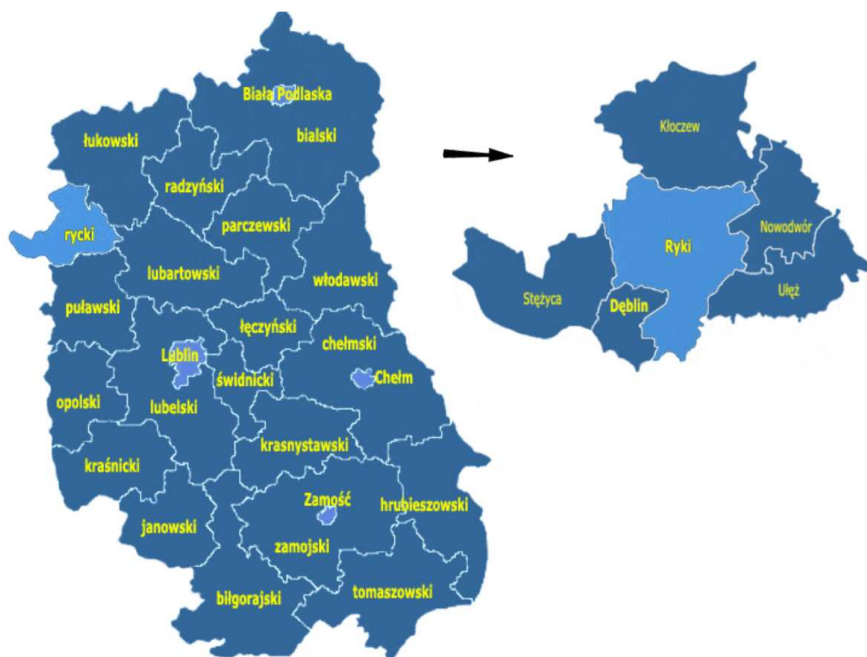
5. Charakterystyka gminy z oceną stanu środowiska

5.1. Informacje ogólne

Gmina Ryki położona jest w północno-zachodniej części województwa lubelskiego. Granica gminy stanowi jednocześnie granicę województwa lubelskiego z województwem mazowieckim. Gmina usytuowana jest w centralnej części powiatu Ryckiego, zlokalizowana jest ok. 80 km na północny zachód od Lublina i ok. 100 km na południowy wschód od Warszawy. Jest to gmina miejsko-wiejska, jej powierzchnia wynosi 161,7 km². Gmina sąsiaduje:

- od wschodu z gminami Ułęż i Nowodwór.
- od południa z gminami: Puławy i Żyrzyn,
- od południowego-zachodu z miastem Dęblin i gminą Stężycza,
- od północy z gminą Kłoczew,
- od północnego zachodu z gminą Trojanów (województwo mazowieckie).

Lokalizację gminy na tle powiatu i województwa przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek 1 Położenie gminy Ryki na tle województwa lubelskiego i powiatu ryckiego (źródło: <http://www.gminy.pl/>)

Gminę Ryki stanowi miasto ryki oraz tereny wiejskie podzielone na 30 sołectw: Bobrowniki, Brusów, Budki–Kruków, Chrustne, Edwardów, Janisze, Leopoldów, Nowiny – Rososz obejmujące część Leopoldowa – przysiółki Nowiny, Kleszczówka, Krasnogliny, Lasocin, Lasoń, Moszczanka, Niwa Babicka, Nowa Dąbia, Nowy Bazanów, Nowy Dęblin, Ogonów, Oszczywilk, Ownia, Podwierzbie, Potok, Rososz, Sędowice, Sierskowola, Stara Dąbia, Stary Bazanów, Swaty obejmujące Swaty i przysiółek Kazimierzyn, Zalesie obejmujące Zalesie i Zalesie – Kolonia.

5.2. Infrastruktura

5.2.1. Infrastruktura komunikacyjna

Infrastruktura drogowa

Przez gminę Ryki przebiega droga krajowa nr 17 relacji Warszawa-Lublin oraz droga wojewódzka nr 822 Kock - Moszczanka – Dęblin. Przez teren gminy przebiega linia kolejowa, która stanowi bezpośrednie połączenie Ryk z Dęblinem, Lublinem, Łukowem oraz Chełmem.

Sieć drogowa na terenie gminy uzupełniają drogi powiatowe i drogi gminne. Drogi powiatowe mają łączną długość 98 km i stanowią je:

- DP 22106 Ryki-Ułęż,
- DP nr 22108 Ryki-Stężyca,
- DP Ryki-Dęblin (ulica Słowackiego i Przemysłowa),
- DP 22112 Ryki-Kłoczew,
- DP 22115 Ryki-Grabów Szlachecki.
- DP nr 22118 Ryki-Nowodwór.

Na terenie gminy sumaryczna długość dróg gminnych oraz dróg będących w zarządzie gminy Ryki wynosi 301 km.

5.2.2. Gospodarka wodna

Długość sieci wodociągowej na terenie gminy Ryki na koniec 2017 roku wynosiła 220,4 km, w tym 53,3 km na terenie miasta i 167,1 km na terenach wiejskich. Liczba przyłączy do sieci wodociągowej wynosi 4625 sztuk, w tym 1819 przyłączy na terenie miasta i 2806 przyłączy na terenach wiejskich. Z sieci wodociągowej korzysta około 90 % mieszkańców gminy.

Ilość dostarczonej wody w 2017 roku na terenie całej gminy wynosiła 664,3 dam³ w tym do gospodarstw domowych i indywidualnych gospodarstw rolnych 509,4 dam³.

Liczba eksploatowanych ujęć wody wynosi 13, które znajdują się w miejscowościach:

➤ **Bobrowniki - 2 studnie**

Wydajność studni

Ujęcie posiada zatwierdzone zasoby eksploatacyjne w wysokości $Q = 48,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S = 0,40\text{m}$.

$Q_{\text{dśr}} - 200,0 \text{ m}^3/\text{dobę}$,

$Q_{\text{dmax}} - 300,0 \text{ m}^3/\text{dobę}$,

Otwory S1 i S2 komunalnego ujęcia wody w Bobrownikach pracują na zmianę.

S1- $Q_{\text{eks}} - 48 \text{ m}^3/\text{h}$,

S2- $Q_{\text{eks}} - 40 \text{ m}^3/\text{h}$.

Głębokości użytkowego poziomu wodonośnego - zwierciadła wody w studni:

- Zwierciadło wody w studni S1 ustabilizowało się na 2,9 m p.p.t
- Zwierciadło wody w studni S2 ustabilizowało się na 2,65 m p.p.t

Teren ochrony bezpośrednio stanowi dla ujęcia obszar o wymiarach 50 x 35m, w obrębie której zlokalizowane są studnie ujęcia. Obszar stacji otoczony jest siatką. W związku z występowaniem w nakładzie warstwy wodonośnej utworów słabo przepuszczalnych nie ma potrzeby wyznaczania wokół ujęcia terenu ochrony pośredniej.

Ze stacji wodociągowej w Bobrownikach w wodę zaopatrywani są mieszkańcy Bobrownik, Kleszczówki, Podwierzbia oraz Sędowic.

➤ **Moszczanka – 2 studnie**

Wydajność ujęcia

Ujęcie posiada zatwierdzone zasoby eksploatacyjne w wysokości $Q = 37,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S = 2,0\text{m}$.

$$Q_{d\text{sr}} = 300\text{m}^3/\text{dobę},$$

$$Q_{d\text{max}} = 400\text{m}^3/\text{dobę}.$$

Otwory S1 i S2 komunalnego ujęcia wody w Moszczance pracują na zmianę.

$$S1- Q_{\text{eks}} = 37 \text{ m}^3/\text{h},$$

$$S2- Q_{\text{eks}} = 34,20 \text{ m}^3/\text{h}.$$

Głębokości użytkowego poziomu wodonośnego - zwierciadła wody w studni:

- Zwierciadło wody w studni S1 ustabilizowało się na 26 m p.p.t
- Zwierciadło wody w studni S2 ustabilizowało się na 25,8 m p.p.t

Teren ochrony bezpośrednio stanowi dla ujęcia obszar o wymiarach 70 x 35 m, w obrębie której zlokalizowane są studnie ujęcia. Obszar stacji otoczony jest siatką.

Wokół ujęcia nie wyznacza się terenu ochrony pośredniej z uwagi na zdolność skąd nakładu do eliminowania ewentualnych zanieczyszczeń.

Ze stacji wodociągowej w Moszczance w wodę zaopatrywani są mieszkańcy Chrustne, Krasnoglin, Sierskowoli, Lasoń, Nowego Dęblina i Moszczanki.

➤ **Rososz – 2 studnie**

Wydajność ujęcia

Ujęcie posiada zatwierdzone zasoby eksploatacyjne w wysokości $Q = 48,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S = 4,0\text{m}$.

$$Q_{d\text{sr}} = 851,6\text{m}^3/\text{dobę},$$

$$Q_{d\text{max}} = 851,6\text{m}^3/\text{dobę},$$

$$S1- \text{awaryjna } Q_{\text{eks}} = 22,3 \text{ m}^3/\text{h},$$

S2- podstawowa $Q_{eks}= 52 \text{ m}^3/\text{h}$,

S3- pracuje równolegle z S1 lub S2 $Q_{eks}= 48 \text{ m}^3/\text{h}$.

Głębokości użytkowego poziomu wodonośnego - zwierciadła wody w studni:

- Zwierciadło wody w studni S1-awaryjnej ustabilizowało się na 26,20 m p.p.t
- Zwierciadło wody w studni S2-podstawowej ustabilizowało się na 25,80m p.p.t
- Zwierciadło wody w studni S3 ustabilizowało się na 24,50 m p.p.t

Teren ochrony bezpośredniej stanowi dla ujęcia obszar o wymiarach 50 x 65m, w obrębie, której zlokalizowane są studnie ujęcia. Obszar stacji otoczony jest siatką. Minimalna odległość szachtu od studni 12,0 m dla studni nr 1.

Wokół ujęcia nie wyznacza się terenu ochrony pośredniej z uwagi na budowę geologiczną rejonu i warstwę izolacyjną, jaka chroni ujmowane wody a także zagospodarowanie terenu.

Ze Stacji wodociągowej w Rososzy w wodę zaopatrywani są mieszkańcy Leopoldowa, Zalesia, Kolonii Zalesie, Oszczywilka, Ogonowa, Brusowa, Budki Rososz i Rososzy.

➤ **Niwa Babicka**

Wydajność ujęcia

Ujęcie posiada zatwierdzone zasoby eksploatacyjne w wysokości $Q = 52,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S = 4,2\text{m}$.

$Q_{d\text{śr}} = 670\text{m}^3 /\text{dobę}$,

$Q_{d\text{max}} = 920\text{m}^3 /\text{dobę}$,

S1- podstawowa- $Q_{eks.}=52 \text{ m}^3/\text{h}$,

S2- awaryjna - $Q_{eks.}=70,14 \text{ m}^3/\text{h}$.

Głębokości użytkowego poziomu wodonośnego - zwierciadła wody w studni

- Zwierciadło wody w studni S1-podstawowej ustabilizowało się na 25,45 m p.p.t.
- Zwierciadło wody w studni S2-awaryjnej ustabilizowało się na 24,20 m p.p.t.

Ujęcie wody w Niwie Babickiej posiada wydzieloną strefę ochrony bezpośredniej w granicach ogrodzenia o szerokości minimum 8,0 m licząc od osi studni do ogrodzenia.

Strefy ochrony pośredniej nie wyznaczono z uwagi na korzystne warunki hydrogeologiczne w rejonie ujęcia. Polegające m.in. na przykryciu warstwy wodonośnej ciągłą warstwę nieprzepuszczalną o miąższości ok. 16-23 m oraz pozytywne wyniki badań jakości wody.

Ze stacji wodociągowej w Niwie Babickiej w wodę zaopatrywani są mieszkańcy Starej Dąbii, Nowej Dąbii, Nowej Dąbii Koloni, Swat, Edwardowa, Ownii, Potoku, Niwy Babickiej oraz ulice Leśna i Stawowa na obrzeżach Ryk poprzez wodociąg doprowadzany z osady Swaty Kolonia.

➤ **Ryki przy ul. Spacerowa – 3 studnie**

Wydajność ujęcia

Łączne zasoby eksploatacyjne dla ujęć Spacerowa i Swatowska wynoszą $Q = 445,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S = 54,0\text{m}$.

$$Q_{\text{dśr}} - 3000\text{m}^3 / \text{dobę},$$

$$Q_{\text{dmax}} - 3700\text{m}^3 / \text{dobę}.$$

Ujęcie wody przy ul. Spacerowa składa się z 6 studni wierconych 1, 2, 2A, 3, 3A i 4.

Obecnie eksploatowane są studnie:

$$S \text{ 2A} - Q_{\text{eks}} = 45 \text{ m}^3/\text{h},$$

$$S \text{ 3A} - Q_{\text{eks}} = 35 \text{ m}^3/\text{h},$$

$$S \text{ 4A} - Q_{\text{eks}} = 45 \text{ m}^3/\text{h}.$$

Głębokości użytkowego poziomu wodonośnego - zwierciadła wody w studni:

- Zwierciadło wody w studni S 2A- ustabilizowało się na 22,32 m p.p.t.
- Zwierciadło wody w studni S 3A- ustabilizowało się na 28,0 m p.p.t.
- Zwierciadło wody w studni S 4A- ustabilizowało się na 25,80 m p.p.t.

Strefy ochrony (pośredniej, bezpośredniej) ujęcia:

- Studnia nr 2A ma wyznaczony teren ochrony bezpośredniej w kształcie trapezu o wymiarach 24,0 x 18,0 x 20,0 x 17,0 i powierzchni 396 m².
- Studnia nr 3A ma wyznaczony teren ochrony bezpośredniej w kształcie trapezu o wymiarach 20,0 x 20,0 x 17,0 x 15,0 i powierzchni 370 m².
- Studnia nr 4A ma wyznaczony teren ochrony bezpośredniej w kształcie prostokąta o wymiarach 25,0 x 18,0 i powierzchni 450 m².
- Teren ochrony pośredniej ma kształt wieloboku o powierzchni 343 ha.

Ze Stacji wodociągowej przy ul. Spacerowej w Rykach w wodę zaopatrywani są mieszkańcy Ryk.

➤ **Ryki ul. Swatowska – 2 studnie eksploatowane (4 nieeksploatowane),**

Wydajność ujęcia

Łączne zasoby eksploatacyjne dla ujęć Spacerowa i Swatowska wynoszą $Q = 445,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $S = 54,0\text{m}$.

Ujęcie wody przy ul. Swatowskiej składa się z 5 studni wierconych SI, SII, SIV,SV, S VI. Obecnie eksploatowane są studnie SV i SVI:

$$S V - Q_{\text{eks}} = 40 \text{ m}^3/\text{h},$$

$$S VI - Q_{\text{eks}} = 30 \text{ m}^3/\text{h}.$$

Głębokości użytkowego poziomu wodonośnego - zwierciadła wody w studni:

- Zwierciadło wody w studni S V- ustabilizowało się na 31,55 m p.p.t,
- Zwierciadło wody w studni S VI-awaryjnej ustabilizowało się na 26,68 m p.p.t.

Strefy ochrony (pośredniej, bezpośredniej) ujęcia:

- Studnia nr V ma wyznaczony teren ochrony bezpośredniej w kształcie prostokąta o wymiarach 20,0 x 22,0 i powierzchni 440 m².
- Studnia nr VI ma wyznaczony teren ochrony bezpośredniej w kształcie prostokąta o wymiarach 22,0 x 22,0 i powierzchni 484 m².
- Teren ochrony pośredniej ma kształt wieloboku o powierzchni 343 ha.

Ze Stacji wodociągowej przy ul. Spacerowej w Rykach w wodę zaopatrywani są mieszkańcy Ryk.

Na terenie gminy funkcjonuje 6 stacji uzdatniania wody, w następujących miejscowościach:

- Moszczanka, wydajność $Q = 37,0 \text{ m}^3/\text{h}$,
- Bobrowniki, wydajność $Q = 48,0 \text{ m}^3/\text{h}$,
- Rososz, wydajność $Q = 48,0 \text{ m}^3/\text{h}$,
- Niwa Babicka, wydajność $Q = 52,0 \text{ m}^3/\text{h}$,
- w Rykach na ul. Spacerowej i Swatowskiej, wydajność $Q = 445,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

5.2.3. Gospodarka ściekowa

Sieć kanalizacyjna miasta Ryki na koniec 2017 roku posiadała długość 37 km. Na terenach wiejskich nie ma sieci kanalizacyjnej. Liczba przyłączy do sieci kanalizacyjnej od budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wynosi 1106. Ilość ścieków bytowych odprowadzonych do kanalizacji w 2017 roku wynosiła 252,2 dam³. Ogółem do sieci kanalizacyjnej przyłączonych jest 80% mieszkańców Miasta Ryki.

Sieć kanalizacyjna wykonana jest z rur kamionkowych, betonowych, PCV lub PE. Kanalizacja sanitarna wykonana jest głównie w systemie grawitacyjnym, poza niewielkimi obszarami, w których ze względu na ukształtowanie terenu zastosowano kanalizację ciśnieniową z przydomowymi pompowniami ścieków.

Oczyszczalnia ścieków wyposażona jest w punkt zlewny ścieków ze zbiorników bezodpływowych, dowożonych poprzez samochody asenizacyjne, a następnie są kierowane na oczyszczalnię.

Według GUS na terenie gminy Ryki w 2016 roku użytkowano 2476 zbiorników bezodpływowych oraz 205 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Ścieki socjalno - bytowe oraz ścieki przemysłowe ze Spółdzielni Mleczarskiej i Polskiego Ogrodu „HORTEX” odprowadzane są do oczyszczalni ścieków „FREGATA”.

W latach 2013-2015 oczyszczalnia została rozbudowana i wyposażona w nowy ciąg technologiczny - 2 reaktory Nereda®, sitopiaskownik, pompownie, bufor i zagęszczacz osadu, hala zagęszczania i higienizacji osadu, plac składowy, zbiornik retencyjny ścieków oczyszczonych. Przepustowość oczyszczalni wynosi $Q_{dmax} = 5320 \text{ m}^3/\text{d}$, $Q_{hmax} = 430 \text{ m}^3/\text{h}$.

Proces oczyszczania ścieków składa się z dwóch etapów. Podczas pierwszego etapu większe zanieczyszczenia zawarte w ściekach zatrzymywane są na kratkach i piaskowniku. Na tym etapie wychwytywane są skratki na kratkach o prześwicie 6mm oraz piasek, żużel i żwir na piaskowniku. Następnie ścieki trafiają do dwóch komór napowietrzania działających naprzemiennie gdzie poddawane są biologicznemu oczyszczeniu. W dalszej kolejności ścieki są klarowane i odprowadzane do rzeki Irenki.

Powstające w procesie oczyszczania ścieków osady poddawane są odwadnianiu mechanicznemu na prasie i poddawane higienizacji przy pomocy wapna palonego mielonego, następnie są przekazywane do firmy Pro-Eco. Ilość wytworzonych osadów ściekowych w 2017 roku wynosiła 348,4 Mg/sm.

Ładunek zanieczyszczeń w ściekach surowych wynosił (2017 rok):

- BZT5 – 175mg/IO₂,
- CHZT – 494 mg/IO₂,
- Azot – 65,2 mg/l,
- Fosfor 5,07 mg/l,
- zawiesina ogólna – 240mg/l.

Ładunek zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych (2017 rok):

- BZT5 – 3,0mg/IO₂,
- CHZT – 30,00 mg/IO₂,
- Azot – 2,95 mg/l,
- Fosfor 0,49 mg/l,
- zawiesina ogólna – 6,0mg/l.

5.2.4. Zaopatrzenie w gaz

Zgodnie z danymi uzyskanymi z Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. zo.o., Zakład Gazowniczy w Lublinie długość sieci gazowej na terenie gminy Ryki na koniec 2017 roku wynosiła 86,311 km, w tym na terenie miasta Ryki 58,067 km i na terenach wiejskich 28,244 km.

Ilość przyłączy do sieci gazowej na terenie gminy Ryki na koniec 2017 roku wynosiła 2791 sztuk, w tym na terenie miasta 2491 sztuk, natomiast na terenach wiejskich 300 sztuk. Zużycie gazu w 2017 roku na terenie gminy Ryki wynosiło w 5 017 232 m³, w tym na terenie miasta 4 710 330m³, natomiast na terenach wiejskich 306 902 m³.

5.2.5. Gospodarka odpadami

Zgodnie ze zmianą ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2016 r., poz. 250 z późn. zm.) od 1 lipca 2013 roku na terenie gminy Ryki obowiązuje nowy system gospodarowania odpadami komunalnymi.

Gospodarka odpadami na terenie gminy opiera się na zasadach określonych w Planie Gospodarki Odpadami dla województwa lubelskiego (WPGO).

Według WPGO 2017 gmina Ryki przydzielona jest do regionu gospodarowania odpadami Puławy. Odpady z terenu gminy przekazywane są poza jej granice do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych, prowadzonej przez Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Puławach.

Na terenie gminy prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów przy zastosowaniu odpowiednio oznakowanych pojemników i worków. Odpady zbierane są w podziale na:

- worek (kontener*) NIEBIESKI z napisem „PAPIER”,

- worek (kontener*) ŻÓŁTY z napisem „METALE I TWORZYWA SZTUCZNE,
- worek (kontener typu „dzwon”*) ZIEŁONY z napisem „SZKŁO”,
- worek (kontener*) BRAZOWY z napisem „BIO” – odpady kuchenne,
- worek SZARY z napisem „POPIÓŁ”,
- pojemnik, worek czarny, kontener POZOSTAŁOŚCI PO SEGREGACJI.

Odpady wielkogabarytowe, sprzęt elektryczny i elektroniczny tj. kuchenki, pralki, zamrażarki, lodówki odbierane są bezpośrednio od mieszkańców po ustaleniu indywidualnego terminu.

Zbiórka przeterminowanych leków prowadzona jest w specjalistycznych pojemnikach w aptekach.

Łączna masa odebranych i zebranych odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości w 2017 roku wyniosła 4273,846 Mg. Na terenie Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w 2017 roku zebrano 133,56 Mg odpadów.

Masa odpadów z papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi w 2017 roku wyniosła 1097,260 Mg, osiągnięty poziom recyklingu odpadów z papieru, metali i tworzyw sztucznych i szkła wyniósł 79,5 %.

Masa odebranych odpadów budowlanych i rozbiórkowych w 2017 roku wynosiła 145,250 Mg, z czego masa odpadów przygotowanych do ponownego użycia, poddanych recyklingowi i innym procesom odzysku wyniosła 142,510 Mg. Osiągnięty poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia i odzysku odpadów budowlanych i rozbiórkowych wyniósł 98,11 %.

Masa odebranych odpadów ulegających biodegradacji w 2017 roku wyniosła 52,540 Mg. Osiągnięty poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania wyniósł 3,08 %.

Gmina Ryki posiada opracowany i przyjęty uchwałą nr LXIII/343/2010 Rady Miejskiej w Rykach z dnia 28 maja 2010 r. Program usuwania wyrobów zawierających azbest na lata 2011-2032”. Ilość zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych na terenie gminy Ryki wyniosła 10 938 507 kg. Ilość usuniętych wyrobów azbestowych na koniec 2017 roku wyniósł 1 278 853 kg.

Co roku Gmina Ryki oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska finansują w koszty związane z usuwaniem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest

z budynków mieszkalnych i gospodarczych niezwiązanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.

5.2.6. Pola elektromagnetyczne

W 2017 r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie prowadził pomiary poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku na terenie województwa lubelskiego w 45 punktach, po 15 na każdym z trzech kategorii terenów. Badania polegały na pomiarze natężenia składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego w miejscach dostępnych dla ludności w przedziale częstotliwości, co najmniej od 3 MHz do 3000 MHz.

Źródła promieniowania elektromagnetycznego dzieli się na:

- naturalnie występujące w przyrodzie (pola geomagnetyczne, związane ze zjawiskami zachodzącymi w atmosferze ziemskiej),
- sztuczne (stacje elektroenergetyczne i napowietrzne linie elektroenergetyczne oraz urządzenia stacji radiokomunikacyjnych: stacje radiowe, telewizyjne i telefonii komórkowej).

W ostatnich latach obserwuje się znaczny wzrost ilości stacji nadawczych radiowo-telewizyjnych i stacji bazowych telefonii komórkowej.

Zgodnie z informacjami zawartymi w Raporcie o stanie środowiska województwa lubelskiego w 2017 r. sporządzonym przez Inspekcję Ochrony Środowiska i Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie na terenie gminy Ryki nie prowadzono pomiarów promieniowania elektromagnetycznego. W żadnym z 45 punktów pomiarowych zlokalizowanych na terenie województwa lubelskiego, w których WIOŚ badał wartości skutecznych natężeń pól elektrycznych promieniowania elektromagnetycznego dla zakresu częstotliwości co najmniej 3-3 000 MHz nie stwierdził przekroczenia wartości dopuszczalnej wynoszącej 7 V/m.

5.2.7. Sektor gospodarczy

Zgodnie z danymi GUS według stanu na koniec sierpnia 2018 r. na terenie gminy Ryki zarejestrowanych było 1308 podmiotów gospodarczych. Najwięcej podmiotów gospodarczych 30,7 % zarejestrowanych było w sekcji handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, 18,9 % w budownictwie oraz 12,2% w przetwórstwie przemysłowym.

W poniższej tabeli przedstawiono szczegółowo podział podmiotów funkcjonujących na terenie gminy Ryki według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).

Tabela 1 Podmioty gospodarcze według sekcji i działów PKD na terenie gminy Ryki, wrzesień 2016 r. (źródło: GUS)

Podmioty wg sekcji PKD 2007	Liczba podmiotów
A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	15
B – górnictwo i wydobywanie	4
C - przetwórstwo przemysłowe	160
E - dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	6
F - budownictwo	247
G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	400
H - transport i gospodarka magazynowa	66
I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	27
J - informacja i komunikacja	30
K - działalność finansowa i ubezpieczeniowa	36
L - działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	8
M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	91
N - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	31
P - edukacja	23
Q - opieka zdrowotna i pomoc społeczna	81
R - działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	21
S- pozostała działalność usługowa	62
Razem	1308

5.3. Walory środowiskowe

5.3.1. Budowa geologiczna i morfologiczna

Według podziału fizyczno-geograficznego Polski Kondrackiego (1988) teren gminy Ryki położony jest w obrębie

- Wysoczyzny Żelechowskiej (318.95) - wchodzącej w skład Niziny Południowopolskiej. Teren położony jest w obrębie falistej równiny z ostańcowymi wzniesieniami, stanowiącymi system wododziałów powierzchniowych oddzielających zlewnie drugiego rzędu rzek: Promnik, Wilga, Okrzejka i Wieprz,
- Pradolina Wieprza (318.97) – obejmuje dolny bieg tej rzeki oraz jej dopływu Tyśmienicy, łącząc się na północy z zakłęstością Łomaską zaliczona do Polesia

Zgodnie ze stroną internetową Państwowego Instytutu Geologicznego <http://geoportal.pgi.gov.pl/midas-web> na terenie gminy Ryki występują złoża kopalin przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 2 Złoża, tereny i obszary górnicze oraz obszary perspektywiczne i prognostyczne na terenie gminy Ryki (źródło: <http://www.m.bazagis.pgi.gov.pl>)

Lp.	Nazwa złoża	Kopalina	Powierzchnia złoża [m ²]
1.	Chrustne	mieszanka żwirowo – piaskowa	1,19
2.	Chrustne I	piaski	1,44
3.	Chrustne II	mieszanka żwirowo – piaskowa	1,83
4.	Chrustne III	piaski	1,63
5.	Chrustne IV	piaski	1,93
6.	Chrustne IX	piaski	4,06
7.	Chrustne V	piaski	1,78
8.	ChrustneVI	piaski	2,01
9.	Chrustne X	piaski	2,48

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2016 r., poz. 1131) koncesja na wydobycie zobowiązuje do przeprowadzenia rekultywacji terenów po zakończeniu eksploatacji złóż. Rekultywację należy zakończyć w terminie 5 lat od zaprzestania działalności. Kierunki rekultywacji gruntów poeksploatacyjnych złóż są określane przez starostę i prowadzone mogą być w kierunku leśnym, rolnym bądź wodnym.

Zgodnie z danymi na stronie <https://geolog.pgi.gov.pl> we wschodniej części gminy występują dwa miejsca niekoncesjonowanej eksploatacji kopalin.

5.3.3. Jakość gleb

W poniższej tabeli przedstawiono podział powierzchni gminy ze względu na rodzaj użytków i sposób zagospodarowania.

Tabela 3 Rodzaje użytków na terenie gminy Ryki

Jednostka [ha]	Ryki miasto	Ryki obszar wiejski	Gmina	%
Powierzchnia ogólna	2722	13 454	16 176	100
Użytki rolne	2077	10 093	12 170	75,2
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	232	2726	2958	18,3
Grunty zabudowane i zurbanizowane	391	459	850	5,3
Grunty pod wodami	5	7	12	0,1
Użytki ekologiczne	0	0	0	0,0
Nie użytki	17	97	114	0,7
Tereny różne	0	72	72	0,4

Spośród wszystkich rodzajów użytków w gminie Ryki zdecydowanie przeważają grunty orne, które zajmują 75,2% powierzchni gminy.

Na terenie gminy Ryki w przeważającej części występują gleby płowe, zaliczane do dobrej klasy, wchodzące w skład IV i V kompleksu glebowego (żytni b. dobry i żytni dobry). Możemy także wyróżnić gleby bielcowe i rdzawe rozmieszczone w mniejszych kompleksach na obszarze całej gminy, przeważnie w południowej i centralnej części. Na południu gminy występują gleby semihydrogeniczne w obrębie aluwiiów rzecznych, w dolinie dolnego biegu rzeki Wieprz. Do gleb hydrogenicznych zalicza się m.in. gleby bagienne i murszowe. Gleby bagienne mułowe, tj. mady występują w dolinach rzek w obszarze dolnego odcinka doliny rzeki Wieprz.

Monitoring gleb na terenie województwa prowadzony jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w zakresie jakości gleb i ziemi. Celem badań jest obserwacja zmian szerokiego zakresu cech gleb użytkowanych rolniczo, szczególnie właściwości chemicznych, zachodzących w określonych przedziałach czasu pod wpływem rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka.

Na terenie województwa lubelskiego zlokalizowanych zostało 20 punktów pomiarowo-badawczych, które zapewniły różnorodność i reprezentatywność naturalnych warunków glebowych, intensywności produkcji rolniczej oraz presji antropogenicznej na obszary użytkowane rolniczo.

Na terenie gminy Ryki nie występują punkty pomiarowo – badawcze gleby.

Na podstawie Oceny odczynu gleb Lubelszczyzny opracowanej przez P. Tkaczyka i W. Bednarka w powiecie ryckim w 2008 roku odnotowano następujący średni udział typów gleb:

- 75 % gleb kwaśnych i bardzo kwaśnych,
- 22 % gleb lekko kwaśnych,
- 3 % gleb obojętnych i zasadowych.

5.3.4. Charakterystyka roślin

Na terenie gminy Ryki występuje:

1. Roślinność higrofilna, wodna i szuwarowa towarzysząca powierzchniowym wodom płynącym i stojącym:

- dolina Wieprza występuje roślinność szuwarowa – (skupienia mozgi trzcinowej, rzepichy ziemnowodnej, manny mielec), roślinność zanurzona występuje sporadycznie (grzebieniasta rdestnica połyskująca).
- płytkie i wąskie ciek i rowy melioracyjne - nieduże skupiska szczawiu lancetowatego, manny mielec, kropidła wodnego oraz rzęsy wodnej i spirodelii.
- kompleksy stawów - zbiorowiska roślin pływających (grązel żółty, rzęsa drobna, grzybień biały), roślinność zanurzona (zarośla moczarki kanadyjskiej, zespół wywłócznika kłosowego, zespół rogatka sztywnego, zespół rdestnicy grzebieniastej).
Na brzegach zbiorników występują szuwały: pałkowe, mozgowe, trzcinowe oraz zbiorowiska z kosaćcem żółtym. W strefach granicznych pomiędzy pasem brzegowym a polami, łąkami i lasami występuje szuwar wielkoturzycowy.
- starorzecza: zbliżony skład gatunkowy jak w stawach (zwiększony udział osoki aloesowatej i grązela żółtego). Starorzecza ulegają procesowi zarastania i wypłykania (do 90% powierzchni). Występują tutaj: żabieniec lancetowaty (okolice

Zalesia), rzęsa garbata (staw w Nowej Dąbi), wolffia bezkorzeniowa (starorzecze Wieprza koło Podwierzbia).

2. Zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe występują głównie w dolinach rzek, w zależności od stosunków wodnych i rzeźby terenu:

- łąki suche: na niewielkich wyniesieniach i w dolinie Wieprza - mezofilne, niskie murawy piaskowe gdzie występuje zespół goździka i zawciągu pospolitego porośnięte także tomką wonną, śmiałkiem darniowym, przytulią łąkową, kłosówką wełnistą. Zwiększa się udział powierzchni zajętych przez przesuszone i zdegradowane łąki z psią trawką oraz ze śmiałkiem darniowym.
- łąki świeże: występują na największej powierzchni, w ich skład wchodzi zespół wyczyńca łąkowego oraz rzadziej łąki owsicowe czy łąki z wiechliną łąkową i kostrzewą czerwoną.
- łąki mokre występują w obniżeniach, w miejscach gdzie płytko zalega woda gruntowa, brzegi lasów i zarośli, zbiorowiska ziołoroślowe z panującymi wysokimi bylinami, są to m.in. żyzne dwukośne łąki wilgotne z ostrożeniem łąkowym, ostrożeniem warzywnym, zespół sitowia leśnego, zespół wiązówki błotnej.

3. Zbiorowiska murawowe - zlokalizowane są na wyniesieniach w dolinie Wieprza, na zboczach dolin mniejszych cieków w Chrustnem, Zalesiu, Ogonowie i Oszczywilku oraz miejscami na nasypach kolejowych od Ryk w kierunku granicy gminy porastają bogate florystycznie, wybitne kserotermiczne murawy kępowych traw (głównie kostrzewa piaskowa i strzęplica sina). W okolicach Wymysłowa w lesie Kleszczówka stwierdzono zbiorowisko zbliżone do rzadkiego zespołu bodziszka i koniczyny alpejskiej z kłosówką pierzastą, bodziszkiem czerwonym i ciemiężykiem białokwiatowym, charakterystyczne dla węglanowych podłoży lessowych.

4. Zbiorowiska leśne:

- łągi: w dolinie Wieprza poza pojedynczymi topolami i skrawkami lasu wierzbowo-topolowego koło Podwierzbia i Sędowic, brak typowych zbiorowisk łągowych. W Zalesiu, Rykach, Oszczywilku i Ogonowie występują nieduże fragmenty łągi tworzące wąskie pasy w bezpośrednim sąsiedztwie cieków.

- olsy: w okolicach Sędowic i Kleszczówki rosną pospolite łożowiska z wierzbą szarą i pięciopręcikową, natomiast pomiędzy łąkami a lasami na zboczach doliny także fragmenty olsu porzeczkowego.
- świetliste dąbrowy: występują na krawędzi doliny Wieprza między Kleszczówką a Wymysłowem. Liczne występowanie pięciornika białego nadaje im cechy zespołu dąbrowy świetlistej.
- grądy: występują w okolicach Leopoldowa (w lesie Ogonowskim), i Lasocina. Rzadko występująca na Lubelszczyźnie odmiana grądu niskiego subkontynentalnego (z udziałem gatunków łągowych w runie) rośnie w kierunku wschodnim od Chudowa.
- bory: zajmują największą powierzchnię lasów gminy. W południowej i wschodniej części gminy na żyzniejszych siedliskach rośnie kontynentalny bór mieszany dębowo-sosnowy. Siedliska ubogie w zależności od nawilgocenia gruntu porastają: subatlantycki bór sosnowy świeży (wzdłuż cieków spod Oszczywilka oraz w okolicach Wymysłowa), śródlądowy bór chrobotkowy (w lesie Kleszczówka na szczytach wydm), bór sosnowy wilgotny (koło Leopoldowa).

5.3.5. Charakterystyka zwierząt

W 1994 roku przeprowadzono częściową waloryzację faunistyczną gminy Ryki na potrzeby opracowania Zagadnienia ochrony środowiska w gminie i mieście Ryki (1994). Wśród ssaków występowały: zając szarak, jeź wschodni, kret, chomik, lis, sarna, jeleń, kuna domowa, kuna leśna, łoś. Najcenniejszą grupą ssaków są nietoperze, które obserwowano m.in. w Ogonowie.

Wśród rzadkich gatunków ptaków stwierdzono: błotniaka stawowego, bąka, krogulca, słonki, zimorodka, turkawki, dzięcioła zielonosiwego, dudka, świstunki zielonawej, białorzutki, raniuszka, kruka, dzierzby, gąsiorka, dziwonii.

Na terenie gminy stwierdzono występowanie następujących gatunków płazów: rzekotki drzewnej, traszki zwyczajnej, żaby trawnej, śmieszki i jeziorkowej, ropuchy zielonej i szarej.

Wśród gatunków gadów stwierdzono jedynie jaszczurkę zwinkę oraz padalca.

Wody stojące i płynące są miejscem występowania kilkunastu gatunków ryb, m.in.: okonia, szczupaka, jazgarza, płoci, karasia, kietbia, słonecznicy, leszcza oraz rzadkiego piskorza.

Waloryzacja faunistyczna gminy Ryki wyodrębniła na obszarze gminy Ryki tereny, które potencjalnie mogą stanowić najwartościowsze miejsca rozrodu, żerowania i migracji zwierząt. Zaliczono do nich:

- dolinę Wieprza - stwierdzono tu występowanie m.in.: zimorodka, dudka, dziwonii, krwawodzioba. Największe zagęszczenie gniazd bociana białego w gminie,
- kompleks stawów na południu i wschodzie miasta Ryki: stwierdzono gniazdowanie m.in. bąka, błotniaka stawowego, krakwy, czterech gatunków perkozów. Żeruje tu liczna kolonia mewy śmieszki. Jest to miejsce odpoczynku i żerowania wielu wędrujących gatunków ptaków,
- tereny leśne, szczególnie fragmenty najwilgotniejsze i najstarsze w południowej części gminy stanowią ostoję dla wielu gatunków zwierząt, w tym dla dużych ssaków kopytnych: jelenia, sarny, łosia, dzika. Rzadko występującym gatunkiem zasiedlającym skraje lasu jest dzięcioł zielony oraz dudek.

Duże znaczenie szczególnie dla najbardziej obecnie zagrożonych płazów mają nieduże zbiorniki wodne, szczególnie położone w bliskim sąsiedztwie zadrzewień i zakrzewień w północnej i centralnej części gminy na terenach otwartych.

5.3.6. Obszary objęte ochroną przyrody

Obszarami objętymi ochroną przyrody na terenie gminy Ryki to Obszar Natura 2000 PLH 060051 Dolny Wieprz oraz Obszar Chronionego Krajobrazu Pradolina Wieprza. Lokalizację gminy na tle obszarów chronionych przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek 4 Obszary objęte ochroną przyrody w gminie Ryki (źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego)

Obszar Natura 2000 PLH 060051 Dolny Wieprz

Powierzchnia obszaru wynosi 8 182,3 ha. Obszar jest rozległą, płaską doliną rzeczną z bogatym mikroreliefem (piaszczyste wzniesienie i muliste obniżenia). Koryto rzeki zachowało naturalny, silnie meandrujący charakter. Towarzyszą mu liczne starorzecza i zastoiska. Do doliny głównej uchodzi kilka małych dolin rzecznych (m.in. Mininy i Świnki). W dolinie Wieprza położonych jest kilka kompleksów stawów. W dnie doliny przeważają rozległe, ekstensywnie użytkowane łąki o zmiennym uwilgotnieniu. Lokalnie występują płaty łągów i zakrzaczeń wierzbowych oraz płaty muraw napiaskowych. W południowo-zachodniej części ostoi znajduje się kompleks leśny (bory świeże, olsy) z zespołem wydm i położonym między nimi, wybitnie cennym przyrodniczo, zbiornikiem wodnym - Jezioro Piskory, do którego reintrodukowano marsylię czterolistną.

Naturalna dolina Wieprza, z licznymi meandrami i starorzeczami jest przykładem "półnaturalnego krajobrazu dużej doliny rzecznej" Dolina pełni funkcję korytarza ekologicznego o randze krajowej. Jest ważną ostoją siedlisk podmokłych i okresowo zalewanych łąk z załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Stwierdzono występowanie 7 rodzajów siedlisk przyrodniczych z tego załącznika, zajmujących łącznie 37% obszaru.

W ostoi znajduje się jedyne istniejące w Polsce, stanowisko zastępcze marsylii czterolistnej *Marsilea quadrifolia*. Roślina została tu wprowadzona w latach 1995-2000. Ponadto występuje tu 7 gatunków zwierząt z załącznika II Dyrektywy. Jest to też ważna ostoja ptaków wodno – błotnych, a także rozległy, otwarty teren posiadający duże walory krajobrazowe.

Obszar Chronionego Krajobrazu "Pradolina Wieprza" Jego powierzchnia wynosi 33 159 ha. Łączy się z doliną Wisły. Leży w północnej części województwa lubelskiego, obejmując dolinę rzeki Wieprz o silnie zmeandrowanym korycie. Obszar ma duże znaczenie jako korytarz ekologiczny. W obrębie obszaru występują rzadkie gatunki roślin i zwierząt. - żółwia błotnego oraz licznych gatunków ptaków: derkacza, brodzca piskliwego, krwawodzioba.

Na terenie Gminy Ryki znajduje się 25 pomników przyrody:

- Zalesie (Nr 1 – Dąb szypułkowy, Nr 2 – Modrzew europejski, Nr 3 – Dąb szypułkowy, Nr 4 – Dąb szypułkowy, Nr 5 – Dąb szypułkowy, Nr 6 – Dąb szypułkowy, Nr 15 – Modrzew europejski „Tadeusz”, Nr 16 – Modrzew europejski „Mikołaj”, Nr 17 – Modrzew europejski „Józef”, Nr 18 – Modrzew europejski „Franciszek”, Nr 19 – Dąb szypułkowy „Seweryn”),
- Rososz (Nr 7 – Wiąz Górski, Nr 20 – Świerk pospolity „Jan”), Leopoldów (Nr 8 – Dąb szypułkowy), Brusów (Nr 9 – Lipa drobnolistna, Nr 10 – Lipa drobnolistna, Nr 21 – Świerk pospolity „Feliks”),
- Stara Dąbia (Nr 11 – Dąb szypułkowy „Stanisław”),
- Krasnogliny (Nr 12 – Świerk pospolity), Ryki (Nr 13 – Dąb szypułkowy „Wolności”, Nr 14 – Dąb szypułkowy „Jan”, Nr 22 – Modrzew europejski „Marian”, Nr 23 – Dąb szypułkowy „Stanisław”, Nr 24 – Dąb szypułkowy „Józek”),
- Zalesie- Kolonia (Nr 25 – Dąb szypułkowy „Bronisław”).

5.3.7. Zabytki

Na terenie gminy Ryki znajdują się zabytki wpisane do rejestru zabytków Województwa Lubelskiego:

➤ **Bobrowniki:**

- kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP, nr rej.: A/897,
- cmentarz parafialny, nr rej.: A/939,
- cmentarz żydowski, nr rej.: A/999.

➤ **Kolonia Zalesie:**

- park dworski, z 1 połowy XIX wieku, wozownia drewniana z 1935 roku, nr rej.: A/795,

➤ **Ryki:**

- zespół kościoła par. pw. Najświętszego Zbawiciela z 1908 roku, nr rej.: A/821
 - kościół,
 - cmentarz kościelny,
 - ogrodzenie,
 - stara plebania, po 1920 roku.
- cmentarz parafialny „Stary”, z 1 połowy z XIX w, nr rej.: A/1006
- zespół dworski, al. Warszawska, z 1 połowy XIX w., nr rej.: A/896
 - dwór
 - park

Obiekty wpisane do gminnej ewidencji dóbr kultury:

➤ **Zalesie:**

- 11861 - kuźnia,
- 11862 - remiza strażacka,
- 11863 - mogiła wojenna radziecka,

➤ **Sędowice:**

- 11864 - mogiła wojenna radziecka,

➤ **Niwa Babicka:**

- 11865 - mogiła wojenna radziecka,

➤ **Bobrowniki:**

- 11866 - cmentarz parafialny,
- 11800 – plebania,
- 11800 - kapliczka na cmentarzu przykościelnym,
- 11801 - układ urbanistyczny Bobrownik,
- 11802 – szkoła,

➤ **Brusów**

- 11803 - zespół dworsko - parkowy:
 - a. rządcówka ob. magazyn,
 - b. obora,

c. park (pozostałości),

➤ **Dąbia Nowa:**

- 11804 - wiatrak koźlak,
- 11805 – młyn,

➤ **Julin:**

- 11806 - kapliczka Julin,

➤ **Krasnogliny:**

- 11807 - mogiła wojenna radziecka (1943 r.)
- 11807 - cmentarz wojenny
- 11808 - młyn Ogonów,

➤ **Podwierzbie:**

- 11809 - zespół dworsko-parkowy:
 - a. dwór,
 - b. stajnia,
 - c. spichlerz,
 - d. park,

➤ **Potok:**

- 11810 - wiatrak koźlak,

➤ **Rososz:**

- 11811 - zespół dworsko- parkowy,
 - a. dwór obok szkoły
 - b. stajnia obok szkoły,
 - c. spichlerz,
 - d. park,
- 11812 - wiatrak koźlak,
- 11813 - cmentarz parafialny.

Obiekty postulowane do objęcia ochroną konserwatorską :

- kościół - Bazanów Stary,
- kościół – Leopoldów,
- kościół – Ownia.

5.3.8. Wody podziemne i powierzchniowe

Wody powierzchniowe

Gmina Ryki znajduje się w regionie wodnym Środkowej Wisły w obszarze dorzecza Wisły. W północnej części gminy przebiega dział wodny oddzielający zlewnie Wisły i Wieprza.

Sieć rzeczna gminy jest dobrze rozwinięta. Główny ciek stanowi rzeka Zalesianka, przebiegająca przez centralną część obszaru w kierunku południowo-wschodnim. Zalesianka odwadnia ok. 60 % obszaru gminy. Rzeka stanowi prawobrzeżny dopływ Wieprza. Jej źródła znajdują się w okolicach wsi Ownia i Zalesie. Na swojej długości ok. 13 km rzeka przyjmuje kilka bezimiennych dopływów oraz zasila stawy hodowlane w okolicach miasta Ryki. Powierzchnia zlewni Zalesianki wynosi ok. 104 km².

Przy północnej granicy gminy, na niewielkim odcinku przebiega rzeka Okrzejka, stanowiąca bezpośredni dopływ Wisły. W jej zlewni występują obszary bagienne i mokradła, związane z płytko położonym zwierciadłem wód podziemnych. Największą rzeką na terenie gminy i zarazem dopływem pierwszego rzędu jest rzeka Wieprz, która równocześnie stanowi południową granicę gminy. W północno-wschodniej części, przez fragment gminy przepływa niewielki ciek Świnka. W południowo – zachodniej części przepływa rzeka Irenka.

Na terenie gminy występuje znaczna ilość zbiorników wodnych, przede wszystkim stawów hodowlanych w zlewni rzeki Zalesianki. Historia niektórych stawów rybnych sięga XIX w.

W okolicach wsi Oszczywik oraz Sierskowola znajdują się obszary źródliskowe. Zasilanie rzek gminy odbywa się bezpośrednio przez opad oraz poprzez zasilanie z wód gruntowych.

Na podstawie Map zagrożenia powodziowego południowa część terenu gminy Ryki znajduje się na terenie szczególnego zagrożenia powodzią rzeki Wieprz, gdzie prawdopodobieństwo powodzi jest wysokie i wynosi 10 % - raz na 10 lat.

Zgodnie z podziałem na jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) określonym w „Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły” (Dz. U. z 2016 r., poz. 1911) obszar gminy Ryki położony jest na terenie 9 JCWP, przy czym przeważająca część gminy zlokalizowana jest na terenie JCWP Zalesianka o kodzie PLRW20001724969.

Tabela 4 Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych na terenie gminy Ryki (źródło: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły)

Nazwa, kod JCWP	Typ JCWP	Status	Ocena stanu/ potencjału	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Derogacje
Zalesianka PLRW20001724969	potok nizinny piaszczysty (17)	naturalna	dobry	niezagrożona	nie dotyczy
Irenka PLRW200017249929	potok nizinny piaszczysty (17)	naturalna	zły	zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu do 2027 r.: - brak możliwości technicznych W zlewni występuje presja komunalna i przemysłowa
Okrzejka od źródeł do Owni PLRW200017253232	potok nizinny piaszczysty (17)	Silnie zmieniona część wód	zły	zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu do 2021 r.: - brak możliwości technicznych, - dysproporcjonalne koszty
Wieprz od Tyśmienicy do ujścia PLRW20001924999	rzeka nizinna piaszczysto – gliniasta (19)	naturalna	zły	zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu do 2021 r.: - brak możliwości technicznych. W zlewni JCWP nie zidentyfikowano presji mogącej być przyczyną występujących przekroczeń wskaźników jakości.
Dopływ spod Bazanowa Starego PLRW200017249572	potok nizinny piaszczysty (17)	naturalna	zły	zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu do 2021 r.: - brak możliwości technicznych, - dysproporcjonalne koszty
Świnka PLRW20001724949	potok nizinny piaszczysty (17)	naturalna	dobry	zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu do 2021 r.: - brak możliwości technicznych, - dysproporcjonalne koszty
Okrzejka od Owni do ujścia PLRW20001925329	rzeka nizinna piaszczysto – gliniasta (19)	naturalna	zły	niezagrożona	nie dotyczy

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018 - 2021 z perspektywą
do 2025 roku*

Nazwa, kod JCWP	Typ JCWP	Status	Ocena stanu/ potencjału	Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Derogacje
Odnoga PLRW200026251129	cieki w dolinach wielkich rzek nizinnych (26)	naturalna	zły	zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu do 2021 r.: - brak możliwości technicznych, - dysproporcjonalne koszty
Dopływ spod Edwardowa PLRW200017253252	potok nizinny piaszczysty (17)	naturalna	zły	zagrożona	przedłużenie terminu osiągnięcia celu do 2021 r.: - brak możliwości technicznych, - dysproporcjonalne koszty

Na podstawie Raportu o stanie środowiska województwa lubelskiego w 2017 roku sporządzonym przez Inspekcję Ochrony Środowiska i Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie przedstawiono szczegółową ocenę stanu JCWP monitorowanych przez WIOŚ w 2017 r. (tabela poniżej).

Tabela 5 Szczegółowa ocena stanu jednolitych części wód monitorowanych w 2017 r. (źródło: WIOŚ)

Nazwa, kod JCWP	Punkt pomiarowo-kontrolny	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych	Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Stan wód
Zalesianka PLRW20001724969	Zalesianka- Moszczanka	III	-	PSD	umiarkowany	-	zły
Irenka PLRW200017249929	Irenka-Dęblin	IV	-	PSD	słaby	-	zły
Okrzejka od źródeł do Owni PLRW200017253232	Okrzejka - Żabianka	III	-	PPD	umiarkowany	-	zły
Wieprz od Tyśmienicy do ujścia PLRW20001924999	Wieprz - Drażgów	V	I	PSD	zły	PSD	zły

objaśnienia symboli stanu/potencjału ekologicznego: I – bardzo dobry, II - dobry, III – umiarkowany, IV – słaby, V- zły, PSD - poniżej stanu dobrego, PPD - poniżej potencjału dobrego

Pozostałe JCWP na terenie gminy Ryki nie są objęte monitoringiem WIOŚ.

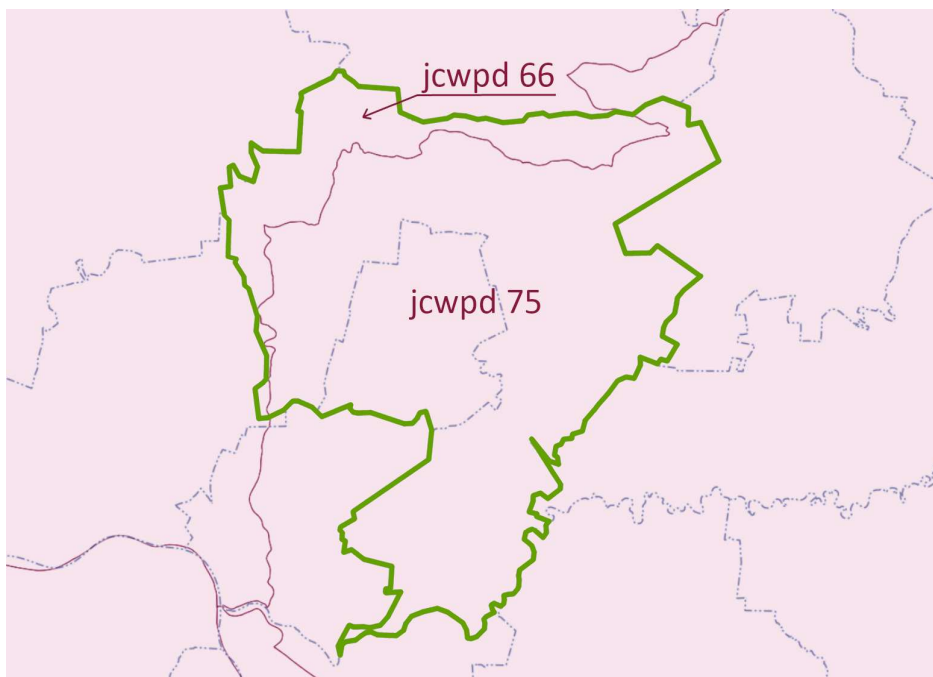
Wody podziemne

Gmina Ryki prawie w całości znajduje się w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 215 Subniecka warszawska (Tr) o powierzchni ok. 51 000 km². Zbiornik ten ma charakter porowy w ośrodku paleogeńsko-neogeńskim. Wody ze zbiornika pobierane są średnio na głębokości od 30 do 60 metrów. Południowy fragment gminy znajduje się poza terenami wyznaczonych GZWP.

Na terenie gminy najbliższej powierzchni terenu położone są poziomy wodonośne występujące w utworach czwartorzędowych, głównie piaskach i żwirach o miąższości od 5 – 50 m. Poziom ten jest słabo izolowany od powierzchni terenu, w związku z czym najczęściej nie posiada odpowiednich parametrów dla gospodarczego wykorzystania. Podstawowe znaczenie użytkowe mają wody piętra paleogeńsko-neogeńskiego.

Zgodnie z podziałem Polski na jednolite części wód podziemnych (JCWPd) gmina Ryki znajduje się na obszarze dwóch jednolitych części wód podziemnych: JCWPd 66 i JCWPd 75. Na terenie JCWPd 66 znajduje się niewielki, północny fragment gminy.

Położenie gminy Ryki na terenie JCWPd przedstawiono na rysunku.

Rysunek 5 Położenie gminy Ryki na terenie jednolitych części wód podziemnych (źródło: <https://polska.e-mapa.net/>)

Zgodnie z informacjami zawartymi w aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły stan chemiczny i ilościowy obydwu JCWPd oceniony został jako

dobry, nie są zagrożone ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Zasoby wód podziemnych są wykorzystywane w 6,1 % w przypadku JCWPd 75 oraz 13,6 % dla JCWPd 66.

Według rejestru wykazów obszarów chronionych, sporządzonego dla obszaru dorzecza i zamieszczonego w Planie Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły gmina Ryki leży na obszarach przeznaczonych do poboru wód podziemnych w celu zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia oraz obszarach wrażliwych na substancje biogenne pochodzenia komunalnego (obszar obejmuje teren całego kraju).

Zgodnie z rozporządzeniem Dyrektora RZGW w Warszawie z dnia 3 kwietnia 2015 r. w sprawie określenia wód powierzchniowych i podziemnych wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszaru szczególnie narażonego, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć w granicach regionów wodnych: Środkowej Wisły, Łyny i Węgorapy, Niemna, Świeżej oraz Jarft (Dz. U. Woj. Lub. 2015 r., poz. 1284) gmina Ryki znajduje się na obszarze szczególnie narażonym na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych, który obejmuje cały region wodny Środkowej Wisły.

5.3.9. Jakość powietrza atmosferycznego

Na terenie gminy Ryki głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń powietrza są:

- kotły w gospodarstwach domowych,
- zakłady produkcyjne,
- transport samochodowy oraz maszyny rolnicze.

Tło zanieczyszczeń dla miasta Ryki oraz dla terenów wiejskich gminy Ryki określono na podstawie pisma Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie, które przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela 6 Wartości średnioroczne stężeń zanieczyszczeń dla miasta Ryki (źródło: dane WIOŚ)

Substancja	Stężenia średnioroczne (S_a) [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Dopuszczalne stężenia średnioroczne (D_a) [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	S_a/D_a [%]
benzen	1,5	5	30,0
dwutlenek azotu	12,5	40	31,3
ołów	0,007	0,5	1,4
pył zawieszony PM10	25,0	40	62,5
pył zawieszony PM2,5	19,0	25	76,0

Tabela 7 Wartości średnioroczne stężeń zanieczyszczeń dla terenów wiejskich gminy Ryki
(źródło: dane WIOŚ)

Substancja	Stężenia średnioroczne (S_a) [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Dopuszczalne stężenia średnioroczne (D_a) [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	S_a/D_a [%]
benzen	1,5	5	30,0
dwutlenek azotu	10,0	40	25,0
ołów	0,007	0,5	1,4
pył zawieszony PM10	21,5	40	53,8
pył zawieszony PM2,5	16,5	25	66,0

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska określa wartości stężeń średniorocznych na podstawie:

- wyników pomiarów prowadzonych na terenach o podobnym charakterze,
- szacunku poziomu imisji,
- pracy pt. „Wyniki modelowania stężeń PM10, PN2,5, SO₂, NO₂, B(a)P na potrzeby rocznej oceny powietrza dla roku 2017” opracowanej przez firmę ATMOTERM S.A. na zlecenie GIOŚ.

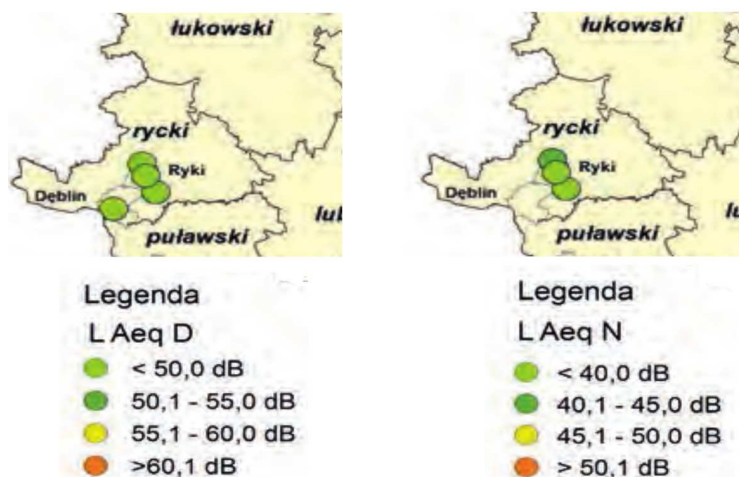
Według danych WiOŚ na terenie gminy Ryki nie ma przekroczeń dopuszczalnych stężeń średniorocznych zanieczyszczeń w powietrzu wymienionych w tabeli 6 i 7.

5.3.10. Jakość klimatu akustycznego

Sporządzenie oceny stanu akustycznego środowiska w województwie lubelskim należy do zadań Lubelskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska. Ocena dotyczy terenów nie objętych obowiązkiem opracowywania map akustycznych (art. 117 ust. 5 ustawy Prawo ochrony środowiska – Poś.). WIOŚ w Lublinie w 2017 r. realizował badania hałasu drogowego, kolejowego oraz hałasu przemysłowego na terenie województwa lubelskiego zgodnie z programem Państwowego Monitoringu Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2016-2020 oraz w ramach kontroli inspekcyjnych.

Na terenie gminy Ryki nie prowadzono pomiarów hałasu drogowego i kolejowego, natomiast prowadzono badania hałasu z zakładów przemysłowych.

Podczas badań hałasu w otoczeniu zakładów przemysłowych nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych wartości hałasu w porze dnia i w porze nocy.

Rysunek 6 Rozkład poziomów hałasu zmierzonych w otoczeniu obiektów przemysłowych, wyrażonych wskaźnikiem L AeqD dla pory dziennej i L AeqN dla pory nocnej w 2017 rok na terenie powiatu ryckiego (źródło: dane WIOŚ).

5.4. Główne problemy środowiskowe

Problemy środowiskowe pojawiające się na terenie gminy Ryki są identyfikowane w ramach monitoringu, zgłaszają je mieszkańcy oraz podmioty prowadzące działalność związaną z utrzymaniem czystości i porządku na terenach publicznych, a także ujawniają się podczas kontroli.

Główne problemy środowiskowe zidentyfikowane przy sporządzaniu Programu Ochrony Środowiska stanowią:

- niski poziom zorganizowanego odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych oraz brak kontroli nad stanem technicznym indywidualnych zbiorników bezodpływowych,
- „niska emisja” z ogrzewania indywidualnego, zwłaszcza ze spalania odpadów w domowych, nieprzystosowanych do tego celu paleniskach,
- niechęć mieszkańców do podłączania się do kanalizacji sanitarnej,
- słaby stan nawierzchni dróg na terenie gminy powodujący zwiększone zużycie paliw, a tym samym podniesioną emisję zanieczyszczeń do atmosfery,
- niedostateczna świadomość ekologiczna mieszkańców w zakresie selektywnej zbiórki odpadów lub nieprawidłowa segregacja odpadów,
- brak mechanizmów skutecznej egzekucji nieprzestrzegania prawa.

6. Analiza SWOT dla obszarów przyszłej interwencji

Tabela 8 Zestawienie mocnych i słabych stron gminy Ryki

OCHRONA KLIMATU I JAKOŚCI POWIETRZA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – dobry stan jakości powietrza, – brak dużych emitorów zanieczyszczenia powietrza, – wyposażenie w infrastrukturę gazowniczą. 	<ul style="list-style-type: none"> – spalanie odpadów w indywidualnych paleniskach domowych, – niewielkie wykorzystanie OZE, – niewielka ilość ścieżek rowerowych, – niewystarczająca ilość akcji edukacyjnych w zakresie szkodliwości niskiej emisji, – brak punktów pomiarowo-kontrolnych monitoringu podstawowych parametrów jakości powietrza.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – możliwość pozyskania dofinansowania na realizację działań z zakresu planów gospodarki niskoemisyjnej oraz na odnawialne źródła energii (OZE) – 	<ul style="list-style-type: none"> – wzrost liczby pojazdów i natężenia ruchu samochodowego, – ograniczone środki budżetu gminnego uniemożliwiające realizację inwestycji, – zbyt małe wykorzystanie gazu do celów grzewczych.
ZAGROŻENIA HAŁASEM	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – brak występowania zagrożeń związanych ze szkodliwym oddziaływaniem hałasu poza głównymi trasami komunikacyjnymi, – brak przekroczeń dopuszczalnych wartości hałasu z zakładów przemysłowych, – prowadzenie remontów dróg oraz poprawa jakości nawierzchni. 	<ul style="list-style-type: none"> – niewielka ilość ścieżek rowerowych na terenie gminy, – brak punktów monitoringu poziomu hałasu komunikacyjnego.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie monitoringu hałasu pochodzącego z zakładów produkcyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – słaby stan nawierzchni dróg, – wzrastające natężenie ruchu samochodowego.
POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów promieniowania elektromagnetycznego w środowisku. 	<ul style="list-style-type: none"> – wzrastająca ilość źródeł promieniowania elektromagnetycznego, – brak punktów pomiarowych na terenie gminy.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – obowiązek zgłoszenia instalacji emitujących pola elektromagnetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – brak rozpowszechniania informacji o oddziaływaniach promieniowania elektromagnetycznego na środowisko

GOSPODAROWANIE WODAMI	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – dobra jakość wód podziemnych, – wystarczające zasoby wód podziemnych, – brak obszarów szczególnie narażonych (OSN), z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć. 	<ul style="list-style-type: none"> – ryzyko dopływu zanieczyszczeń do wód podziemnych z obszarów nieskanalizowanych, – zły stan/potencjał ekologiczny badanych JCWP
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – położenie gminy na terenie GZWP, – możliwość pozyskania funduszy na inwestycje małej retencji, 	<ul style="list-style-type: none"> – nasilenie się zjawisk ekstremalnych tj. susze i powodzie.
GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – funkcjonowanie oczyszczalni ścieków komunalnych, – stosunkowo dobrze rozwinięta sieć wodociągowa, – rozwój kanalizacji sanitarnej na terenie gminy, – ustanowione strefy ochronne dla ujęć komunalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczający stopień skanalizowania gminy, – niewielka ilość przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, – istniejące regulacje międzynarodowe i ogólnokrajowe zobowiązujące do podniesienia jakości środowiska (m.in. KPOŚK). 	<ul style="list-style-type: none"> – ryzyko wystąpienia nieszczelności zbiorników bezodpływowych na ścieki, – niska świadomość ekologiczna społeczeństwa w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, – duża konkurencja w pozyskiwaniu środków unijnych i skomplikowane procedury w ubieganiu się o dofinansowanie.
ZASOBY GEOLOGICZNE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – występowanie złóż surowców mineralnych, głównie piasku, – prowadzenie rekultywacji terenów poeksploatacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – mała zasobność w energetyczne surowce mineralne, – niekoncesjonowana eksploatacja złóż.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – kontrola wydobycia kopalin w oparciu o udzielone koncesje, – obowiązek przekazywania informacji odnośnie eksploatowanych złóż kopalin do Państwowego Instytutu Geologicznego, – rozwój nowych technologii poszukiwania i pozyskiwania surowców mineralnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – możliwość lokalnej niekontrolowanej eksploatacji surowców bez koncesji.

GLEBY	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – brak istotnych zanieczyszczeń gleb, – duży areal gleb wykorzystywanych rolniczo. 	<ul style="list-style-type: none"> – duży udział gleb o odczynie kwaśnym i bardzo kwaśnym, – brak badań gleb w ramach państwowego monitoringu środowiska.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – rosnące zainteresowanie rolnictwem ekologicznym, – wzrastająca świadomość ekologiczna rolników. 	<ul style="list-style-type: none"> – wzrost natężenia ruchu samochodowego, powodującego zanieczyszczenia gleb wzdłuż dróg, – nieprawidłowe stosowanie nawozów i środków ochrony roślin, – wzrost zagrożenia zjawiskiem suszy.
GOSPODARKA ODPADAMI I ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – wzrastająca świadomość ekologiczna odnośnie selektywnej zbiórki odpadów, – funkcjonowanie gminnego PSZOK-u, – przekazywanie odpadów do ZZO w Puławach, – obecność firm realizujących zbiórkę odpadów, – aktualizacja inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest i programu usuwania azbestu. 	<ul style="list-style-type: none"> – duża ilość wyrobów zawierających azbest, – nieszczelność systemu gospodarki odpadami – możliwość powstawania dzikich wysypisk.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – utrzymanie i rozwój nowoczesnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych – możliwość uzyskania dofinansowania na usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest – uchwalony i aktualizowany programy usuwania wyrobów azbestowych 	<ul style="list-style-type: none"> – niewystarczające środki finansowe do realizacji zadań nakładanych na gminę, – wysokie wymagane poziomy recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niż składowanie oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazanych do składowania.
ZASOBY PRZYRODNICZE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – duży potencjał przyrodniczo–krajobrazowy, – mało przekształcone środowisko naturalne, 	<ul style="list-style-type: none"> – słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna (ścieżki rowerowe), – duże rozproszenie obszarów przyrodniczych, – nieprawidłowe stosowanie środków ochrony roślin i nawozów sztucznych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – zapisy określające zakazy i nakazy obowiązujące na terenach chronionych, – możliwości rozwoju agroturystyki. 	<ul style="list-style-type: none"> – niewielkie możliwości uzyskania funduszy na inwestycje w zakresie poprawy środowiska przyrodniczego, – brak regulacji dotyczących ochrony korytarzy ekologicznych.

ZAGROŻENIA POWAŻNYMI AWARIAMI	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">– brak zakładów będących potencjalnym źródłem poważnej awarii,– brak odnotowanych zdarzeń o znamionach poważnej awarii i poważnych awarii,	<ul style="list-style-type: none">– ze względu na brak zakładów będących potencjalnym źródłem poważnej awarii nie stwierdzono słabych stron.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none">– powszechne wdrażanie Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w przedsiębiorstwach,– funkcjonowanie systemu zarządzania kryzysowego.	<ul style="list-style-type: none">– nasilenie się zjawisk ekstremalnych tj. susze i powodzie.

7. Cele Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki, zadania i ich finansowanie

Celem głównym niniejszego Programu Ochrony Środowiska, podobnie jak POŚ Województwa Lubelskiego jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego oraz harmonizacja rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych.

W niniejszym Programie zostały określone kierunki działań w oparciu o wytyczne Ministerstwa Środowiska do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska.

Cele ogólne oraz kierunki działań wyznaczone do realizacji zostały przyporządkowane do 9 obszarów środowiska, jakie stanowią: ochrona klimatu i jakości powietrza, zagrożenia hałasem, pola elektromagnetyczne, gospodarowanie wodami, gospodarka ściekowa, zasoby geologiczne, gleby, gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, zasoby przyrodnicze.

Nie wyznaczono celów w zakresie zagrożenia poważnymi awariami przemysłowymi, ponieważ na terenie gminy Ryki nie ma zakładów zagrożonych wystąpieniem poważnej awarii przemysłowej.

Wyznaczone kierunki działań planowane do realizacji w ramach dążenia do założonych celów pozostają spójne z zapisami aktualnych dokumentów wyższych szczebli i powinny być kontynuowane.

7.1. Zagadnienia horyzontalne

W ramach wyznaczonych obszarów środowiska należy uwzględnić zagadnienia horyzontalne określone w wytycznych Ministerstwa Środowiska, tj: adaptacja do zmian klimatu, nadzwyczajne zagrożenia środowiska, działania edukacyjne oraz monitoring środowiska. Wymienione zagadnienia będą rozpatrywane jako składowe poszczególnych obszarów.

Edukacja ekologiczna stanowi podstawę systemu ochrony środowiska, ukazuje zależność człowieka od przyrody oraz uczy odpowiedzialności za zmiany dokonywane w środowisku naturalnym. Edukacja przyrodnicza powinna być skierowana do wszystkich grup wiekowych i zawodowych.

Ciągły proces edukacyjny ma na celu wykształcenie odpowiednich postaw społeczeństwa wobec środowiska przyrodniczego, które przełożą się na poprawę stanu środowiska i zmianę jakości życia. Stanowi to podstawę sukcesu skutecznej ochrony środowiska, dlatego też ma zasadnicze znaczenie dla większości omawianych obszarów.

Monitoring jakości środowiska prowadzony jest przede wszystkim w ramach działalności Inspektoratów Ochrony Środowiska. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie, co rok publikuje raport o stanie środowiska naturalnego województwa lubelskiego.

W określonych obszarach przyszłej interwencji monitoring środowiska będzie prowadzony w oparciu o wskaźniki monitorowania Programu.

7.2. Kierunki działań w poszczególnych obszarach interwencji

7.2.1. Ochrona klimatu i jakości powietrza

Zgodnie z danymi uzyskanymi z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie dla miejscowości Ryki stężenia zanieczyszczeń powietrza (benzen, dwutlenek azotu, ołów, pył zawieszony PM10, pył zawieszony PM2,5) nie przekraczają dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu.

Ochrona jakości powietrza będzie realizowana głównie poprzez ograniczenie emisji powierzchniowej i komunikacyjnej. Podstawowe działania będą polegać na poprawie stanu

nawierzchni dróg oraz zwiększeniu płynności ruchu samochodowego poprzez rozbudowę ich sieci, a także zmniejszenie tzw. „niskiej emisji”.

Na terenie gminy nie istnieje system centralnego zaopatrzenia w ciepło. Ogrzewanie budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej opiera się na lokalnych kotłowniach, w których stosowane są przede wszystkim paliwa stałe (węgiel, drewno) i w mniejszym stopniu gazowe. Spalanie paliw w paleniskach domowych może stanowić źródło uwalniania szkodliwych substancji do atmosfery. Przestarzałe kotłownie oraz wykorzystywanie paliw niskiej jakości i odpadów może być przyczyną zwiększonej emisji tlenków węgla, dwutlenku siarki, tlenku azotu, pyłów i węglowodorów aromatycznych.

Mieszkańcy gminy Ryki zainteresowani są realizacją Programu Czyste Powietrze polegającego na dofinansowaniu inwestycji związanych z poprawą jakości powietrza w budynkach jednorodzinnych. Dotacja i pożyczka na ten cel udzielana jest przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska.

Program przewiduje dofinansowanie na:

- wymianę starych źródeł ciepła oraz zakup i montaż nowych źródeł ciepła,
- docieplenie przegród budynku,
- wymianę stolarki okiennej i drzwiowej,
- montaż lub modernizację instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej,
- instalację odnawialnych źródeł energii,
- montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła.

Na terenie gminy realizowany jest także program „Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budownictwie jednorodzinym na terenie Gminy Ryki – Czysta Energia”, polega on na dostawie i montażu zestawów instalacji solarnych do budynków jednorodzinnych na terenie Gminy Ryki.

Cel ogólny: Poprawa jakości powietrza do osiągnięcia poziomów wymaganych przepisami prawa, spełnianie standardów emisyjnych z instalacji oraz promocja wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Kierunki działań:

- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń emitowanych do powietrza,
- rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii,

- rozwój i modernizacja transportu zbiorowego w kierunku transportu przyjaznego dla środowiska,
- termomodernizacja budynków użyteczności społecznej,
- modernizacja/wymiana indywidualnych źródeł ciepła,
- edukacja ekologiczna.

7.2.2. Zagrożenia hałasem

Największe zagrożenie dla klimatu akustycznego na terenie gminy Ryki może stanowić komunikacja drogowa. Z zakładów przemysłowych Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska nie stwierdził przekroczeń hałasu.

Stopień zagrożenia hałasem komunikacyjnym wynika przede wszystkim ze stanu technicznego dróg. W miejscach szczególnego narażenia mieszkańców na hałas można rozważyć wprowadzenie ograniczenia prędkości, a także przeprowadzić niezbędne remonty dróg bądź wymianę nawierzchni.

Zagrożenie hałasem należy uwzględniać w planach zagospodarowania przestrzennego poprzez lokalizację stref przeznaczonych pod przemysł i usługi potencjalnie uciążliwe ze względu na emisję hałasu z dala od istniejącej lub planowanej zabudowy mieszkaniowej.

Cel ogólny: Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców gminy ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza emitowanym przez środki transportu drogowego.

Kierunki działań:

- ochrona przed hałasem poprzez uwzględnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stref buforowych między terenami przemysłowymi a zabudową mieszkaniową,
- zmniejszenie hałasu komunikacyjnego poprzez poprawę stanu dróg.

7.2.3. Pola elektromagnetyczne

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 1018 r., poz. 799) prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia emitującego pole elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz, są obowiązani do wykonania pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku bezpośrednio po rozpoczęciu użytkowania instalacji lub urządzenia oraz każdorazowo w przypadku zmiany warunków

pracy instalacji lub urządzenia, o ile zmiany te mogą mieć wpływ na zmianę poziomów pól elektromagnetycznych, których źródłem jest instalacja lub urządzenie. Uzyskane wyniki pomiarów przekazywane są do WIOŚ. Kontrola wpływających zgłoszeń instalacji powinna być prowadzona przez odpowiednie organy Starostwa Powiatowego.

Z uwagi na fakt, że liczba urządzeń emitujących PEM szybko wzrasta, możliwe konflikty związane z ich rozwojem powinny być uwzględniane w zapisach w studium i planach zagospodarowania przestrzennego gminy.

Cel ogólny: Stała kontrola potencjalnych źródeł pól elektromagnetycznych.

Kierunki działań:

- uwzględnianie lokalizacji urządzeń emitujących elektromagnetycznych w dokumentach planistycznych.

7.2.4. Gospodarowanie wodami

W zakresie ochrony wód podziemnych jednym ze sposobów ochrony powinno być przestrzeganie zasad ustalonych stref ochronnych ujęć wody i obszarów ochronnych ujęć wód podziemnych, na których obowiązują zakazy i nakazy w zakresie korzystania z wody i użytkowania gruntów. Ustalenia związane z ochroną wód podziemnych przed zanieczyszczeniem powinny również zostać zawarte w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy.

Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Rykach prowadzi działania mające na celu zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi poprzez wymianę wodomierzy, wdrożenie innowacyjnego systemu zarządzania siecią wodociągową, wymianę nieszczelnych hydrantów i zasów.

Ochrona przeciwpowodziowa powinna być skierowana na ochronę ludności przed skutkami powodzi przy jednoczesnym zachowaniu naturalnych walorów środowiska.

Działania zmierzające do zapobiegania powodzi na terenie gminy powinny opierać się na przestrzeganiu zapisów uchwalonych dokumentów planistycznych dotyczące terenów zagrożonych powodzią oraz poprzez utrzymanie w dobrym stanie technicznym wałów przeciwpowodziowych.

Cel ogólny: Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych oraz zapewnienie skutecznej ochrony przed powodzią i suszą.

Kierunki działań:

- gospodarowanie wodami dla ochrony przed: powodzią, suszą i deficytem wody, zwiększenie retencji wodnej,
- konserwacja wałów przeciwpowodziowych,
- ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi,
- utrzymanie wysokiej jakości wody pitnej
- dążenie do osiągnięcia dobrego stanu wód poprzez rozbudowę infrastruktury związanej z gospodarką ściekową.

7.2.5. Gospodarka wodno - ściekowa

Poprawa jakości wód zależy przede wszystkim od kompleksowego rozwiązania problemów gospodarki wodno – ściekowej, głównie poprzez prawidłowe gospodarowanie ściekami bytowymi na terenie gminy a także ograniczenie negatywnego wpływu rolnictwa na wody powierzchniowe.

Najważniejszym problemem gminy pozostaje gospodarka ściekowa. Obecnie kanalizacją sanitarną objęte jest miasto Ryki. Gmina dążyć będzie do rozbudowy sieci kanalizacyjnej oraz do objęcia jak największej liczby mieszkańców zorganizowanym systemem odbioru ścieków. Brak kanalizacji może się wiązać z niekontrolowanym zanieczyszczeniem gleby, wód powierzchniowych oraz podziemnych, co stanowi znaczące zagrożenie dla pozostałych elementów środowiska. Działania zmierzające do poprawy tej sytuacji powinny w szczególności skupiać się na rozbudowie sieci kanalizacyjnej w zabudowie zwartej. Przydomowe oczyszczalnie ścieków powinny być realizowane na obszarach występowania korzystnych warunków hydrogeologicznych.

Istniejące zbiorniki bezodpływowe oraz firmy zajmujące się odbiorem ścieków komunalnych należy poddawać kontroli. Znaczny nacisk należy kłaść na uświadamianie zagrożeń, jakie niosą za sobą nieszczelne zbiorniki na ścieki.

W zakresie rolnictwa na terenie gminy należy propagować stosowanie najlepszych dostępnych praktyk rolniczych, co powinno doprowadzić zarówno do zmniejszenia zapotrzebowania na wodę, jak i ograniczenia ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do odbiorników.

Cel ogólny: Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych.

Kierunki działań:

- poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
- zapewnienie bezpieczeństwa odbioru ścieków od mieszkańców gminy Ryki oraz właściwego przebiegu procesu ich oczyszczania,
- rozbudowa kanalizacji sanitarnej,
- rozbudowa sieci wodociągowej,
- zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki,
- edukacja ekologiczna mieszkańców.

7.2.6. Zasoby geologiczne

Podstawowym surowcem naturalnym występującym na terenie gminy Ryki jest kruszywo naturalne - piasek. Przemysł wydobywczy na terenie gminy jest słabo rozwinięty. Aktualnie eksploatowane jest złożo kruszywa naturalnego w miejscowości Chrustne.

Działania na rzecz ochrony zasobów geologicznych powinny być realizowane na podstawie inwentaryzacji złóż kopalin i miejsc ich wydobycia. Ponadto należy podejmować środki zapobiegające nielegalnej eksploatacji złóż.

Kopalnie odkrywkowe przyczyniają się do zmian krajobrazu oraz zachwiania stosunków wodnych. Wydobywanie kopalin powinno odbywać się na podstawie odpowiednich pozwoleń i koncesji.

Cel ogólny: Optymalizacja wykorzystania zasobów kopalin oraz ograniczenie presji na środowisko w trakcie prowadzenia geologicznych prac poszukiwawczych i rozpoznawczych oraz w trakcie eksploatacji złóż kopalin.

Kierunki działań:

- wprowadzanie zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dotyczących terenów udokumentowanych złóż,
- racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin ze złóż.

7.2.7. Gleby

Ochrona środowiska glebowego powinna wynikać z kontroli stanu jakości gleb i ich przydatności rolniczej. Istotne jest, aby zapobiegać degradacji gleb zarówno pod względem fizycznym, chemicznym, jak i powierzchniowym.

Działania ochronne gleby powinny opierać się na propagowaniu dobrych praktyk rolnych, rolnictwa ekologicznego oraz zapobieganiu zasklepieniu powierzchni, co łączy się z zapobieganiem fragmentacji zabudowy. Wskazane jest także podnoszenie świadomości rolników odnośnie racjonalnego stosowania nawozów sztucznych oraz chemicznych środków ochrony roślin.

Źródłem zanieczyszczenia gleb mogą być również zanieczyszczenia komunikacyjne oraz nielegalne miejsca składowania odpadów. Problem ten może wynikać z braku respektowania obowiązków wynikających z regulaminu utrzymania czystości i porządku w gminie przez niektórych mieszkańców i podmioty gospodarcze.

Na terenie gminy Ryki prowadzone są szkolenia rolników m.in. na temat prawidłowego stosowania nawozów w rolnictwie przez Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli – Powiatowy Zespół Doradztwa Rolniczego w Rykach.

Cel ogólny: Ochrona gleb na terenach rolnych i leśnych oraz ograniczenie negatywnego oddziaływania procesów gospodarczych na środowisko glebowe.

Kierunki działań:

- ochrona i zapewnienie właściwego sposobu użytkowania powierzchni ziemi,
- edukacja rolników.

7.2.8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Gospodarka odpadami na terenie gminy oparta jest na zasadach określonych w Planie Gospodarki Odpadami dla województwa lubelskiego. Zgodnie z WPGO gmina Ryki przydzielona jest do Regionu Puławy.

Działania w zakresie gospodarki odpadami powinny opierać się przede wszystkim na doskonaleniu systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, z zapewnianiem mieszkańcom dostępu do Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów.

Ważnym elementem jest ciągła edukacja ekologiczna mieszkańców w zakresie prawidłowej gospodarki odpadami. Podniesienie świadomości ekologicznej ma na celu zwiększenie efektywności prowadzonej selektywnej zbiórki oraz zmniejszenie ilości powstających odpadów.

W zakresie gospodarowania azbestem należy realizować zadania, które są określone w Programie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Ryki. Gmina stwarza

mieszkańcom możliwości uzyskiwania wsparcia finansowego demontażu, transportu i unieszkodliwienia materiałów zawierających azbest.

Cel ogólny: Ograniczenie ilości odpadów kierowanych do składowania, zwiększenie poziomu recyklingu odpadów i przygotowania do ponownego użycia oraz zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie.

Kierunki działań:

- zwiększenie udziału odzysku, w szczególności recyklingu w odniesieniu do szkła, metali, tworzyw sztucznych oraz papieru i tektury, jak również odzysku energii z odpadów zgodnego z wymogami ochrony środowiska,
- zmniejszenie ilości odpadów ulegających biodegradacji unieszkodliwianych przez składowanie,
- zwiększenie ilości zbieranych selektywnie odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych,
- wyeliminowanie praktyki nielegalnego składowania odpadów,
- usuwanie wyrobów zawierających azbest,
- edukacja ekologiczna mieszkańców.

7.2.9. Zasoby przyrodnicze

Podstawowym celem polityki ekologicznej w zakresie ochrony zasobów przyrodniczych jest zachowanie bogatej różnorodności biologicznej oraz ochrona cennego krajobrazu wraz z tworzeniem nowej infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej.

Skuteczna ochrona przyrody uwarunkowana jest przeprowadzoną uprzednio inwentaryzacją przyrodniczą oraz wprowadzaniem odpowiednich ustaleń w planach zagospodarowania przestrzennego, mających na celu również zapobieganie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej.

Kompleksowa ochrona lasów prowadzona jest przez Nadleśnictwo Puławy, które zarządza lasami należącymi do Skarbu Państwa na terenie gminy. Nadleśnictwo prowadzi gospodarkę leśną według planu urządzenia lasu ze szczególnym uwzględnieniem zachowania trwałości lasów, ochrony gleb, wód powierzchniowych i podziemnych, produkcji drewna oraz innych surowców i produktów ubocznego użytkowania lasu.

Zachowanie i rozwój bioróżnorodności oraz zrównoważone użytkowanie zasobów przyrody w znacznym stopniu uwarunkowane jest świadomością ekologiczną społeczeństwa.

Zasady ochrony przyrody i krajobrazu należy również uwzględniać w dokumentach strategicznych gminy.

Podczas realizacji przedsięwzięć na terenach chronionych należy zwrócić uwagę na ograniczenia zawarte w statucie danego obszaru.

Cel ogólny: Zachowanie i wzmocnienie różnorodności biologicznej i krajobrazowej gminy, a także rozwój trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.

Kierunki działań:

- ochrona krajobrazu i różnorodności biologicznej,
- tworzenie zielonej infrastruktury,
- trwale zrównoważona gospodarka leśna, ochrona gatunkowa,
- rozszerzenie zakresu ochrony prawnej poprzez wprowadzenie użytków ekologicznych (w okolicach miejscowości Nowiny -Rososz oraz przy Lesie Oszczywilskim) i zespołu przyrodniczo-krajobrazowego "Brusów".
- edukacja ekologiczna.

7.3. Harmonogram zadań szczegółowych do realizacji wyznaczonych celów

W niniejszym rozdziale przedstawiono harmonogram realizacji zadań na lata 2018-2021 opracowany w oparciu o uzyskane dane ankietowe.

Tabela 9 Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Ochrona klimatu i jakości powietrza

Nazwa zadania	Charakterystyka przedsięwzięcia	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Koszty i źródła finansowania
Zadania w zakresie ochrony powietrza				
„Wygodniej, szybciej, bezpieczniej poprawa spójności komunikacyjnej województwa lubelskiego poprzez budowę i przebudowę dróg powiatowych usprawniających dostępność komunikacyjną do regionalnych i subregionalnych centrów rozwoju”,	W ramach zadania zostanie wybudowanych i zmodernizowanych na terenie woj. lubelskiego prawie 340 km dróg gminnych i powiatowych oraz ok. 30 km infrastruktury rowerowej.	2018-2021	Powiat Rycki Gmina Ryki Miasto Dęblin	Wartość ogółem – 9.849.641,66 zł Powiat Rycki – 2.141.801 zł Gmina Ryki – 1.824.905 zł Miasto Dęblin – 1.856.757 zł Dofinansowanie UE – 4.026.176,69 zł

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018 - 2021 z perspektywą
do 2025 roku

Nazwa zadania	Charakterystyka przedsięwzięcia	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Koszty i źródła finansowania
„Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budownictwie jednorodzinnym na terenie Gminy Ryki – Czysta Energia”	Dostawa i montaż 477 zestawów instalacji solarnych na terenie Gminy Ryki w tym 289 zestawów solarnych dwu panelowych oraz 188 zestawów solarnych trzy panelowych z zasobnikiem 300 dm ³ .	2016-2019 Wraz z upływem pięcioletniego okresu trwania umowy pomiędzy Gminą Ryki, a „Właścicielem” budynku instalacja solarna stanie się własnością „Właściciela”	Gmina Ryki	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Całkowita wartość Projektu 5 029 556,40 zł Dofinansowanie z EFRR w kwocie nieprzekraczającej 3 846 496 zł Wkład Gminy Ryki nie mniej, niż 678 793,50 zł

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018 - 2021 z perspektywą
do 2025 roku

Nazwa zadania	Charakterystyka przedsięwzięcia	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Koszty i źródła finansowania
„Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budownictwie jednorodzinym na terenie Gminy Ryki – Przyjaźni Środowisku”.	Dostawa i montaż 477 zestawów instalacji solarnych na terenie Gminy Ryki w tym 296 zestawów solarnych dwu panelowych oraz 181 zestawów solarnych trzy panelowych z zasobnikiem 300 dm ³ .	2016-2019 Wraz z upływem pięcioletniego okresu trwania umowy pomiędzy Gminą Ryki, a „Właścicielem” budynku instalacja solarna stanie się własnością „Właściciela”	Gmina Ryki	Regionalny Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Całkowita wartość Projektu – 5 021 714 zł Dofinansowanie z EFRR w kwocie nieprzekraczającej – 3 840 206 zł Wkład Gminy Ryki nie mniej, niż 677 683,50 zł
Remont budynku szkoły PSP Stara Dąbia	Termomodernizacja budynku, wymiana pieca gazowego oraz remont kotłowni, remont komina i dachu na starej części szkoły	2019	Gmina Ryki	111 000 zł Gmina Ryki
Remont szkoły ZPO Ownia	Wymiana okien, wykonanie elewacji zewnętrznej budynku	2019	Gmina Ryki	70 000 zł Gmina Ryki

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018 - 2021 z perspektywą
do 2025 roku

Nazwa zadania	Charakterystyka przedsięwzięcia	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Koszty i źródła finansowania
Przebudowa sieci gazowej	<ul style="list-style-type: none"> - przebudowa sieci gazowej śr/c w Rykach, ul. Słowackiego, Traugutta, Świerczewskiego, Graniczna, Kopernika, Żytia, - przebudowa sieci gazowej śr/c wraz z przyłączami na Oś XXX-Lecia w Rykach, - przebudowa sieci gazowej śr/c w Rykach, ul. Ogrodowa, Sawickiej, Krasickiego, Lipowa, Tylna, Polna, Wspólna, Sienkiewicza, Plac Wolności 	2020-2022	Polska Spółka Gazownictwa Sp. zo.o.	b.d. Środki własne Polskiej Spółki Gazownictwa
Przebudowa dróg gminnych	W ramach zadania zostaną przebudowane drogi gminne w miejscowościach: Leopoldów ul. Polna , Ownia, Lasoń ,Bobrowniki	2019	Gmina Ryki	Ok.1 000 000 zł Budżet Gminy Środki zewnętrzne
W ramach zadania pn. „Kompleksowa rewitalizacja centrum miasta Ryk” mi. in. realizowana będzie - przebudowa infrastruktury drogowej z przebudową i remontem sieci wodociągowej, sieci kanalizacji sanitarnej wraz z odwodnieniem na drogach: ul. Cicha, ul. Jeziorna, ul. Rynek Stary, ul. Wjazdowa, ul. Przechodnia, ul. Wylot, ul. Kanałowa, ul. Krótka	W ramach zadania zostanie wybudowana i zmodernizowana infrastruktura sieci dróg gminnych na osiedlu Starego Miasta ok. 1,2 km wraz z przebudową i remontem sieci wodociągowej, sieci kanalizacji sanitarnej oraz kanalizacji deszczowej	2019--2021	Gmina Ryki	Ok. 7 577 123,27 zł Budżet Gminy Dofinansowanie UE

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018 - 2021 z perspektywą
do 2025 roku*

Nazwa zadania	Charakterystyka przedsięwzięcia	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Koszty i źródła finansowania
Przebudowa dróg gminnych na terenie sołectwa Działki w miejscowości Ryki.	W ramach zadania na terenie sołectwa Działki zostanie przebudowana infrastruktura sieci dróg gminnych ok. 1,3 km tj: ul. Graniczna, ul. Mikołaja Kopernika, ul. Romualda Traugutta, ul. Kwiatowa	2019-2020	Gmina Ryki	Ok. 1 350 000 zł Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Przebudowa drogi gminnej ul. Fabrycznej w Rykach	W ramach zadania zostanie przebudowana droga ok. 0,97 km, oraz wykonany zostanie ciąg pieszo-rowerowy	2019-2020	Gmina Ryki	Ok. 1 100 000 zł Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Przebudowa dróg gminnych na terenie Gminy Ryki	Przebudowa dróg gminnych i chodników na terenie Gminy Ryki	2019-2025	Gmina Ryki	Ok. 8 000 000 zł Budżet Gminy Środki zewnętrzne

Tabela 10 Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Zagrożenia hałasem

Zadanie	Podmiot realizujący	Termin realizacji	Szacunkowe koszty realizacji zadania Źródła finansowania
Przebudowa i rozwój dróg gminnych	Gmina Ryki	2018-2021	b.d. Gmina Ryki Środki zewnętrzne
Wyznaczanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obszarów chronionych przed hałasem	Gmina Ryki	zadanie ciągłe	Gmina Ryki
Kontrola przestrzegania przez podmioty gospodarcze poziomów hałasu określonych w decyzjach administracyjnych	WIOŚ w Lublinie	zadanie ciągłe	Budżet Państwa

Tabela 11 Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Pola elektromagnetyczne

Zadanie	Podmiot odpowiedzialny	Termin realizacji	Szacunkowe koszty realizacji zadania Źródła finansowania
Zamieszczanie w planach zagospodarowania przestrzennego zapisów dotyczących pól elektromagnetycznych	Gmina Ryki	zadanie ciągłe	Gmina Ryki
Preferowanie niskokonfliktowych lokalizacji źródeł pól elektromagnetycznych	Gmina Ryki	zadanie ciągłe	Gmina Ryki
Przyjmowanie i analiza zgłoszeń instalacji emitujących pola elektromagnetyczne	Powiat Rycki	zadanie ciągłe	Powiat Rycki

Tabela 12 Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Gospodarowanie wodami

Zadanie	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty zadania Źródła finansowania
Wyznaczanie i uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stref ochrony ujęć wód podziemnych	zadanie ciągłe	Gmina Ryki	Gmina Ryki
Kontrola podmiotów gospodarczych posiadających pozwolenia wodno-prawne pod kątem przestrzegania zapisów	zadanie ciągłe	Państwowe Gospodarstwo wodne Wody Polskie WIOŚ Lublin	Budżet Państwa,
Monitoring jakości wód podziemnych i powierzchniowych	zadanie ciągłe	WIOŚ Lublin	Budżet Państwa

Tabela 13 Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Gospodarka wodno-ściekowa

Zadanie	Termin realizacji ^{*)}	Podmiot realizujący	Szacunkowe koszty zadania Źródła finansowania
Rozbudowa i modernizacja ujęcia wody i stacji wodociągowej „Swatowska” w Rykach wraz z systemami monitoringu sieci i zdalnego odczytu wodomierzy	2017 - 2019	PGKiM Ryki Sp. z o. o	Całkowity koszt 8 537 000 zł 4 752 000 zł - RPOWL na lata 2014-2020 3 225 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Modernizacja i rozbudowa ujęcia wody oraz Stacji Uzdatniania Wody w m. Rososz	2017 - 2021	PGKiM Ryki Sp. z o. o.	3 225 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Rozbudowa sieci wodociągowej w ulicy Swatowskiej i Warszawskiej w Rykach	2018 - 2020	PGKiM Ryki Sp. z o. o.	398 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018 - 2021 z perspektywą
do 2025 roku*

Zadanie	Termin realizacji^{*)}	Podmiot realizujący	Szacunkowe koszty zadania Źródła finansowania
Rozbudowa sieci wodociągowej wraz z uwzględnieniem nowego wpięcia zlokalizowanego na dz. Nr 4540/5 oraz wpięcie sieci biegnącej w stronę ZSO nr 2 wraz z likwidacją części sieci wodociągowej zlokalizowanej w dz. Nr 5114 oraz całości sieci na dz. Nr 5126/2	2017-2018	PGKiM Ryki Sp. z o. o.	83 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Modernizacja sieci wodociągowej na os. Działki - ulice: Traugutta, Kopernika, Kwiatowa, Graniczna wraz z odbudową nawierzchni	2018	PGKiM Ryki Sp. z o. o.	991 000 zł- Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Rozbudowa sieci wodociągowej w ulicy Swatowskiej w Rykach (łącznik sieci wodociągowej Ryki - Niwa Babicka)	2017-2018	PGKiM Ryki Sp. z o. o.	205 000 zł- Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Rozbudowa sieci wodociągowej w ulicy Swatowskiej do ul. Żytniej w Rykach	2018-2020	PGKiM Ryki Sp. z o. o.	205 000 zł- Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Rozbudowa sieci wodociągowej w ulicy Sikorskiego w Rykach	2017-2018	PGKiM Ryki Sp. z o. o.	82 000 zł- Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Rozbudowa sieci wodociągowej w ulicy Granicznej	2019	PGKiM Ryki Sp. z o. o.	85 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Budowa wodociągu Swaty (od ul. Swatowskiej)	2018	PGKiM Ryki Sp. z o. o.	55 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Rozbudowa sieci wodociągowej w ul. Boczna Słowackiego w Rykach (projekt i realizacja)	2018	PGKiM Ryki Sp. z o. o.	15 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Rozbudowa sieci wodociągowej ul. Myśliwska	2018	PGKiM Ryki Sp. z o. o.	50 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Rozbudowa sieci wodociągowej w ul. Królewskiej	2018	PGKiM Ryki Sp. z o. o.	15 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Rozbudowa sieci wodociągowej w ul. Łukowskiej - zaopatrzenie modernizowanego targowiska	2019	PGKiM Ryki Sp. z o. o.	30 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018 - 2021 z perspektywą
do 2025 roku*

Zadanie	Termin realizacji^{*)}	Podmiot realizujący	Szacunkowe koszty zadania Źródła finansowania
Budowa studni głębinowej i Stacji Uzdatniania Wody Niwa Babicka wraz z zakupem działki	2021	PGKiM Ryki Sp. z o. o	400 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Podłączenie sieci wodociągowej Bazanów do SUW Rososz	2021	PGKiM Ryki Sp. z o. o	750 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Budowa sieci wodociągowej ul. Przemysłowa i Kolejowa w Rykach	2020	PGKiM Ryki Sp. z o. o	140 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Budowa kanalizacji Ryki III etap – część I ul. Jankowszczyzna, Młynarska, Zielona	2018	PGKiM Ryki Sp. z o. o	1 300 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Kanalizacja Ryki III etap – aktualizacja dokumentacji	2018	PGKiM Ryki Sp. z o. o	125 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Modernizacja sieci kanalizacyjnej na os. Działki –ulice: Traugutta, Kopernika, Kwiatowa, Graniczna wraz z odbudową nawierzchni	2017-2019	PGKiM Ryki Sp. z o. o	1 279 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Modernizacja przepompowni ul. Kanałowa w Rykach	2017-2019	PGKiM Ryki Sp. z o. o	434 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Budowa kolektora sanitarnego – etap II	2017-2020	PGKiM Ryki Sp. z o. o	1 771 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Budowa kanalizacji – ul. Boczna Wyczółkowskiego	2017-2018	PGKiM Ryki Sp. z o. o	45 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w ulicy Sikorskiego w Rykach	2017-2020	PGKiM Ryki Sp. z o. o	122 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.
Budowa kanalizacji ciśnieniowej wraz z pompowniami oraz zasilaniem energetycznym ul: Mickiewicza	2017-2018	PGKiM Ryki Sp. z o. o	605 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018 - 2021 z perspektywą
do 2025 roku*

Zadanie	Termin realizacji^{*)}	Podmiot realizujący	Szacunkowe koszty zadania Źródła finansowania
Rozbudowa kanalizacji ul. Boczna Słowackiego	2018	PGKiM Ryki Sp. z o. o	34 000 zł - Środki własne PGKiM Ryki Sp. z o. o.

Tabela 14 Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Zasoby geologiczne

Zadanie	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty i źródła finansowania
Wprowadzanie zapisów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dotyczących terenów udokumentowanych złóż	zadanie ciągłe	Gmina Ryki	Gmina Ryki
Wydawanie oraz kontrola realizacji koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż	zadanie ciągłe	Powiat Rycki	Powiat Rycki

Tabela 15 Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Gleby

Zadanie	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty i źródła finansowania
Ochrona gleb poprzez odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	zadanie ciągłe	Gmina Ryki	Gmina Ryki
Usuwanie nielegalnych miejsc magazynowania odpadów	zadanie ciągłe	Gmina Ryki	Gmina Ryki

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018 - 2021 z perspektywą
do 2025 roku*

Zadanie	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty i źródła finansowania
Edukacja ekologiczna w zakresie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej	2017-2020	ODR, ARiMR	ARiMR, LODR, Środki zewnętrzne

Tabela 16 Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów

Nazwa zadania	Charakterystyka przedsięwzięcia	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Koszty i źródła finansowania
Usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest	Demontaż, odbiór i unieszkodliwienie pokryć dachowych zawierających azbest z terenu gminy Ryki	zadanie realizowane każdego roku	firma wybrana zgodnie z przepisami PZP	Gmina Ryki, środki zewnętrzne – 80 000 zł
		Gmina Ryki współpracuje z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w Lublinie w realizacji projektu usuwania pokryć azbestowych jak również korzysta z dotacji z WFOŚiGW w Lublinie		
Udział gminy w funkcjonowaniu ZZO Puławy	Zagospodarowanie odpadów komunalnych	zadanie realizowane każdego roku	firma wybrana zgodnie z przepisami PZP	Gmina Ryki – 2 600 000 zł

Tabela 17 Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze zasoby przyrodnicze

Zadanie	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania Źródła finansowania
Rewaloryzacja Parku Miejskiego w Rykach - Zagospodarowanie terenów zieleni w Parku Miejskim w Rykach, terenów k. kościoła oraz skwerów: ul. Szkolna, Stanisława Poniatowskiego i Królewska	2019	Gmina Ryki	Całkowity koszt - 5 257 020 zł POiŚ - 2 465 446 zł Gmina Ryki - 2 791 573 zł
Uwzględnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obszarów chronionych oraz zasad ochrony przyrody i krajobrazu	zadanie ciągłe	Gmina Ryki	Gmina Ryki

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018 - 2021 z perspektywą
do 2025 roku*

Zadanie	Termin realizacji	Podmiot odpowiedzialny	Szacunkowe koszty realizacji zadania Źródła finansowania
Bieżące utrzymanie zieleni oraz nowe nasadzenia na terenie gminy	zadanie ciągłe	Gmina Ryki	Gmina Ryki, WFOŚiGW
Edukacja ekologiczna poprzez organizację konkursów, projektów, happeningów	2017-2020	placówki oświatowe na terenie gminy	Gmina Ryki WFOŚiGW PSSE

W perspektywie długoterminowej na lata 2022-2025 planowana jest dalsza budowa i rozbudowa infrastruktury związanej z ochroną środowiska, tj. budowa i przebudowa dróg, budowa kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej, termomodernizacja obiektów użyteczności społecznej, ochrona zieleni oraz edukacja ekologiczna. W chwili obecnej w większości nie są znane szczegółowe zadania, a także terminy i koszty realizacji.

Poniżej przedstawiono zadania związane z przebudową dróg w latach 2022-2025. Przedstawiona poniżej lista planowanych zadań będzie na bieżąco aktualizowana i zostanie szczegółowo przedstawiona w następnej aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki.

Tabela 18 Ochrona klimatu i jakości powietrza - Przebudowa dróg w perspektywie długoterminowej 2022-2025

Nazwa zadania	Charakterystyka przedsięwzięcia	Termin realizacji	Podmiot realizujący	Koszty i źródła finansowania
Budowa drogi gminnej ul. Wyczółkowskiego w Rykach	W ramach zadania zostanie przebudowana droga wraz z wykonaniem chodnika i ścieżki rowerowej.	2025	Gmina Ryki	Ok. 580 820zł Budżet Gminy Środki zewnętrzne
Przebudowa dróg gminnych na terenie Gminy Ryki	W ramach zadań zrealizowana zostanie przebudowa dróg i chodników	2019-2025	Gmina Ryki	Ok.8 000 000 zł Budżet Gminy Środki zewnętrzne

8. System realizacji programu ochrony środowiska

8.1. Uczestnicy Programu

Celem głównym Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018-2021 z perspektywą do 2025 roku jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego oraz harmonizacja rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych. Warunkiem łączenia interesów gospodarczych gminy z ochroną środowiska jest realizowanie polityki zrównoważonego i trwałego rozwoju.

Idea ta może być spełniona pod warunkiem świadomego uczestniczenia w zarządzaniu Programem w oparciu o instrumenty zgodne z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających. Istotne jest jak największe zaangażowanie wszystkich uczestników Programu oraz tych, których dotyczą skutki jego realizacji.

Główną jednostką biorącą udział w organizacji i zarządzaniu Programem jest Gmina Ryki oraz jej jednostki organizacyjne, w tym placówki edukacyjne. W celu realizacji przedmiotowego dokumentu niezbędna jest współpraca gminy z organami administracji wyższego szczebla. Zaangażowaniem w realizację Programu objęte są instytucje wykonujące zadania z zakresu ochrony środowiska na terenie gminy, spółki komunalne, podmioty gospodarcze oraz mieszkańcy.

Udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji i uchwalaniu dokumentacji jest szczególnie ważnym elementem skutecznego zarządzania, opartego o zasady zrównoważonego rozwoju i uwzględnianie racji społecznych. Do podmiotów uczestniczących w wykonaniu Programu należy zaliczyć także instytucje kontrolujące osiągnięte efekty (WIOŚ, Starostwo Powiatowe).

Partnerstwo oraz współdziałanie jednostek zaangażowanych w realizację Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki pozwoli na pozyskanie środków finansowych oraz osiągnięcie założonych celów.

8.2. Zarządzanie programem i sprawozdawczość

Zarządzanie Programem będzie realizowane zgodnie z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających poprzez bieżące monitorowanie, okresową sprawozdawczość

oraz aktualizowanie przewidzianych do realizacji zadań pod kątem dostosowania ich do wymagań przepisów prawa polskiego i unijnego oraz możliwości uzyskania dofinansowania.

Najistotniejszy element monitoringu stanowi ocena wykonania zaplanowanych zadań i osiągnięcia wyznaczonych celów. Rezultaty oceny będą z kolei podstawą korekt i aktualizacji Programu.

Zgodnie z art. 18, ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska organ wykonawczy gminy ma obowiązek sporządzać co 2 lata Raport z realizacji Programu Ochrony Środowiska, który następnie przedstawia Radzie Gminy.

Raport z realizacji Programu Ochrony Środowiska będzie oceniał:

- stopień osiągnięcia przyjętych celów,
- stopień wykonania zaplanowanych działań.

Wykonanie aktualizacji Programu Ochrony Środowiska może być podyktowane zapisami programu ochrony środowiska dla województwa lubelskiego, a także koniecznością uwzględnienia w programie aktualizacji zapisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska wynikających z prowadzonej polityki ochrony środowiska.

8.3. Monitorowanie wdrażania Programu

W procesie wdrażania Programu ważna jest kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena stopnia realizacji zadań w nim wyznaczonych z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów.

Monitoringiem realizacji Programu Ochrony Środowiska zajmuje się Wydział Gospodarki Komunalnej, Nieruchomości i Zagospodarowania Przestrzennego Urzędu Miejskiego w Rykach.

W poniższej tabeli przedstawiono proponowane wskaźniki monitorowania wdrażania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki w oparciu o wskaźniki zawarte w POŚ Województwa Lubelskiego.

Tabela 19 Wskaźniki monitorowania Programu Ochrony Środowiska

Lp.	Rodzaj wskaźnika	Źródło	Stan wyjściowy 2017	Stan docelowy 2025
1.	Mierniki jakości PM10, SO ₂ , NO ₂	WIOŚ	PM10 – 21,5 µg/m ³ PM2,5 - 18,5 µg/m ³ NO ₂ – 18 µg /m ³ benzen – 1,5 µg /m ³ ołów – 1,5 µg /m ³	Stężenia średnioroczne na poziomie z 2017 r. lub niższym

*Program Ochrony Środowiska dla Gminy Ryki na lata 2018 - 2021 z perspektywą
do 2025 roku*

Lp.	Rodzaj wskaźnika	Źródło	Stan wyjściowy 2017	Stan docelowy 2025
2.	Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej	GUS	35,8 %	możliwie największy
3.	Czynne przyłącza sieci gazowej do budynków ogółem [szt.]	GUS	1 021	możliwie największa ilość
5.	Wyniki pomiaru poziomu pól elektromagnetycznych	Raport WIOŚ	bez przekroczeń	bez przekroczeń
6.	Stan/potencjał ekologiczny wód powierzchniowych	Raport WIOŚ	JCWP - dobry i zły	stan/potencjał ekologiczny dobry
7.	Pobór wody na terenie gminy [tys. m ³ / rok]	ZGK w Rykach	664,3 dam ³	na poziomie z 2017 r. lub niższym
8.	Długość sieci kanalizacyjnej [km]	Gmina Ryki	37 km miasto Ryki 0 km teren wiejski	możliwie największa
9.	Długość sieci wodociągowej [km]	Gmina Ryki	53,3 km miasto Ryki 167,1 – teren wiejski	możliwie największa
10.	Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków [szt.]	GUS	205	możliwie największa
11.	Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych ze strumienia odpadów komunalnych [%]	Gmina Ryki	3,08	nie mniejszy niż 100 %
12.	Stopień redukcji odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska w stosunku do odpadów wytworzonych w 1995 r. [%]	Gmina Ryki	28,1 %	35 %
13.	Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia frakcji odpadów komunalnych – papieru, metalu, tworzyw sztucznych, szkła [%]	Gmina Ryki	79,5 %	100 %
14.	Powierzchnia gruntów leśnych zadrzewionych i zakrzewionych [ha]	Gmina Ryki	2 958	na poziomie z 2017 r. lub wyższym
16.	Liczba pomników przyrody [szt.]	Gmina Ryki	25	na poziomie z 2017 r. lub wyższym
17.	Lesistość gminy	Gmina Ryki	18,3 %	na poziomie z 2017r. lub wyższym
18.	Liczba przypadków wystąpienia poważnych awarii	GIOŚ	0	0

8.4. Finansowanie realizacji programu

Działania ujęte w Programie Ochrony Środowiska finansowane będą głównie w oparciu o środki:

- funduszy Unii Europejskiej,
- budżetu gminy,
- budżetu państwa,
- budżetu powiatu,
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- właścicieli nieruchomości.

8.4.1. Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie oferują możliwość dofinansowania szerokiej gamy projektów w ramach różnych programów priorytetowych.

Celem działalności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest finansowe wspieranie inwestycji ekologicznych o znaczeniu i zasięgu ogólnopolskim i ponadregionalnym oraz zadań lokalnych, istotnych z punktu widzenia potrzeb środowiska.

Dystrybucja środków finansowych z NFOŚiGW odbywa się w ramach następujących dziedzin: Ochrona powietrza, Ochrona wód i gospodarka wodna, Ochrona powierzchni ziemi, Ochrona przyrody i krajobrazu oraz leśnictwo, Geologia i górnictwo, Edukacja ekologiczna, Państwowy Monitoring Środowiska, Programy międzydziedzinowe, Nadzwyczajne zagrożenia środowiska, ekspertyzy i prace badawcze.

Wnioskodawcami ubiegającymi się o środki finansowe z NFOŚiGW mogą być m. in.: jednostki samorządu terytorialnego, administracja państwowa, instytucje i urzędy, przedsiębiorstwa, szkoły wyższe i uczelnie, organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia) oraz osoby fizyczne.

Dofinansowanie działalności przez NFOŚiGW odbywa się przez udzielanie:

- a) oprocentowanej pożyczki, w tym pożyczki przeznaczonej na zachowanie płynności finansowej przedsięwzięć współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej,
- b) dotacji, w tym:
 - dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych,

- dokonywanie częściowych spłat kapitału kredytów bankowych,
- dopłaty do oprocentowania lub ceny wykupu obligacji,
- dopłaty do demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) w Lublinie stosuje następujące formy pomocy: preferencyjne pożyczki (o niskim oprocentowaniu, z możliwością częściowego umorzenia kapitału), dotacje, dopłaty do oprocentowania kredytów bankowych, a także przekazuje środki finansowe państwowym jednostkom budżetowym.

Działalność finansowa Wojewódzkiego Funduszu skupia się głównie na wspieraniu przedsięwzięć w zakresie: ochrony wód i gospodarki wodnej, ochrony atmosfery, ochrony ziemi, ochrony przyrody, edukacji ekologicznej, zapobiegania i likwidacji poważnych awarii i ich skutków oraz monitoringu.

Dodatkowo, Fundusze co roku ogłaszają listę programów priorytetowych na rok kolejny, które pomagają im zrealizować zadania zgodnie z przyjętą Strategią. Strategie NFOŚiGW, jak i WFOŚiGW w Lublinie, a także listy priorytetowe zamieszczone są na ich stronach internetowych.

8.4.2. Program rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej na lata 2016-2019

Głównym celem ustanowionego przez rząd Programu rozwoju gminnej i powiatowej infrastruktury drogowej jest poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego oraz zwiększenie skuteczności i dostępności transportowej.

Program rozwoju dróg gminnych i powiatowych ma na celu udzielanie jednostkom samorządu terytorialnego dotacji celowych z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych w zakresie budowy, przebudowy lub remontu dróg powiatowych i gminnych. Realizacja programu ma przyczynić się do powstania bezpiecznej, spójnej, zrównoważonej i przyjaznej użytkownikom gminnej i powiatowej sieci drogowej.

Nadzór nad realizacją Programu sprawuje Minister Infrastruktury i Rozwoju. Program ma status programu wieloletniego, co oznacza, że limit wydatków na jego realizację będzie corocznie określała ustawa budżetowa.

8.4.3. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014 - 2020

Program (POIiŚ) jest jednym z programów operacyjnych stanowiących instrumenty realizacji Narodowej Strategii Spójności.

Główny cel Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko stanowi wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej.

Program finansowany jest z trzech źródeł:

- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- Funduszu Spójności,
- Środków krajowych.

Celem programu operacyjnego jest wspieranie gospodarki niskoemisyjnej, ochrona środowiska, przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, transport i bezpieczeństwo energetyczne. Środki unijne z programu przeznaczone zostaną również w ograniczonym stopniu na inwestycje w obszary ochrony zdrowia i dziedzictwa kulturowego. W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko realizowanych będzie 10 osi priorytetowych:

- I Zmniejszenie emisyjności gospodarki,
- II Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu,
- III Rozwój sieci drogowej TEN-T i transportu multimodalnego,
- IV Infrastruktura drogowa dla miast,
- V Rozwój transportu kolejowego w Polsce,
- VI Rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego w miastach,
- VII Poprawa bezpieczeństwa energetycznego,
- VIII Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury,
- IX Wzmocnienie strategicznej infrastruktury ochrony zdrowia,
- X Pomoc techniczna.

8.4.4. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020

Celem regionalnych programów operacyjnych jest zwiększanie konkurencyjności regionów w oparciu o wewnętrzne potencjały, sprzyjające zwiększeniu spójności społecznej i terytorialnej. Nacisk położony będzie przede wszystkim na wspieranie przedsiębiorczości, edukacji, zatrudnienia i włączenia społecznego, technologii informacyjno-komunikacyjnych, infrastruktury ochrony środowiska, energetyki oraz transportu. Cel główny będzie osiąganym przez interwencję w ramach 14 Osi Priorytetowych.

Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 – 2020 będzie finansowany z dwóch unijnych funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. Dofinansowaniu ze środków unijnych towarzyszyć może dofinansowanie pochodzące z budżetu państwa lub budżetu samorządu województwa. W trakcie realizacji programu zaangażowane są dodatkowo środki wnoszone przez podmioty realizujące projekty.

SPIS TABEL

Tabela 1	Podmioty gospodarcze według sekcji i działów PKD na terenie gminy Ryki, wrzesień 2016 r. (źródło: GUS).....	30
Tabela 2	Złoża, tereny i obszary górnicze oraz obszary perspektywiczne i prognostyczne na terenie gminy Ryki (źródło: http://www.m.bazagis.pgi.gov.pl).....	32
Tabela 3	Rodzaje użytków na terenie gminy Ryki.....	34
Tabela 4	Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych na terenie gminy Ryki (źródło: Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły)	44
Tabela 5	Szczegółowa ocena stanu jednolitych części wód monitorowanych w 2017 r. (źródło: WIOŚ)	46
Tabela 6	Wartości średnioroczne stężeń zanieczyszczeń dla miasta Ryki (źródło: dane WIOŚ).....	48
Tabela 7	Wartości średnioroczne stężeń zanieczyszczeń dla terenów wiejskich gminy Ryki (źródło: dane WIOŚ)	49
Tabela 8	Zestawienie mocnych i słabych stron gminy Ryki	51
Tabela 9	Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Ochrona klimatu i jakości powietrza	64
Tabela 10	Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Zagrożenia hałasem.....	69
Tabela 11	Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Pola elektromagnetyczne.....	69
Tabela 12	Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Gospodarowanie wodami	70
Tabela 13	Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Gospodarka wodno-ściekowa	70
Tabela 14	Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Zasoby geologiczne.....	73
Tabela 15	Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Gleby. 73	
Tabela 16	Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	74

Tabela 17	Harmonogram realizacji zadań własnych i monitorowanych w obszarze zasoby przyrodnicze	74
Tabela 18	Wskaźniki monitorowania Programu Ochrony Środowiska.....	77